TỦ SÁCH KIẾN THỨC THẾ HỆ MỚI

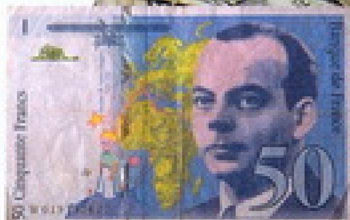
TIỀN

**KHÁM PHÁ LỊCH SỬ ĐỒNG TIỀN, Ý NGHĨA CỦA NÓ
VÀ CÁC HÌNH THỨC TIỀN TỆ KHÁC NHAU
TỪ XƯA ĐẾN NAY TRÊN THẾ GIỚI**

JOE CRIBB

TIỀN
TỪ VỎ ỐC ĐẾN TẤM THẺ

In lần thứ 2 có bổ sung

Khám phá lịch sử đồng tiền, ý nghĩa của nó và các hình thức tiền tệ khác nhau từ xưa đến nay trên thế giới

Người dịch : THU HIỀN - VIỆT HOA

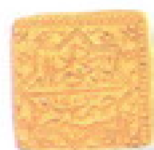

NHÀ XUẤT BẢN KIM ĐỒNG

Đồng vàng 8 scudo của Bôlivia, 1841

Đồng vàng môhu Ấn Độ, thế kỷ 17

Đồng 50 xu làm bằng đồng-niken của Ôxtrâylia, 1970

Các huy hiệu La Mã cổ đại cho thấy việc chế tác tiền (trái) và giao dịch tiền (phải)

Các đồng tiền Marôc làm bằng đồng, vẫn còn dính với nhau do vừa lấy ở khuôn đúc ra, thế kỷ 19

Đồng vàng 10 đuca xứ Transylvania, thế kỷ 17

Mục Lục

"Đồng tám" reale Tây Ban Nha làm bằng bạc, Mêhicô, 1732

Tiền là gì ?

Khó có thể hình dung một thế giới không có tiền; nước nào cũng có đồng tiền của mình, và lịch sử tiền tệ được ghi nhận từ những hoạt động sớm nhất của con người. Nhưng thực ra tiền là gì? Tiền có thể là rất nhiều thứ khác nhau: đối với hầu hết các dân tộc, tiền là những đồng xu, tờ giấy bạc, tấm thẻ, và những khoản tiết kiệm ở ngân hàng. Nhưng với một số dân tộc trong quá khứ chưa xa lắm, tiền là chiếc lông, hòn đá, hạt đề xâu thành chuỗi và vỏ ốc, vì đó là những vật họ cho là có giá trị. Chúng ta có thể gọi tất cả những thứ như thế bằng cùng một từ "tiền", bởi vì chúng đều là những phương tiện được thừa nhận và thỏa thuận để thanh toán. Điều này thậm chí còn được áp dụng cho thứ tiền bạn không nhìn thấy hoặc cảm thấy - đó là số tiền được lưu trong bộ nhớ máy tính ngân hàng, số tiền này cũng có thể được tiêu theo cùng một cách như tiền xu và tiền giấy trong túi bạn.

TIỀN NGÀY NAY

Tờ giấy bạc, đồng xu, tấm thẻ có nhiều hình dạng, kích cỡ, màu sắc khác nhau, nhưng đều được gọi là tiền vì chúng đều được dùng để mua hàng hoặc dịch vụ.

Những loại tiền đầu tiên

Người ta không thể biết chính xác tiền đã được sử dụng đầu tiên khi nào. Văn bản sớm nhất có nói về tiền là từ thời Lưỡng Hà cổ đại (nay là miền nam Irác), cách đây 4500 năm. Các văn bia hình nêm thời Lưỡng Hà cổ đại đã tả lại rằng, người ta thanh toán với nhau bằng những lượng bạc được cân lên. Từ đó, ở nhiều vùng trên thế giới, người ta đã dùng kim loại cân lên làm tiền, và thực tế này đã dẫn đến phát minh ra đồng tiền kim loại.

TRỌNG LƯỢNG NGỖNG

Để bạc và các hàng hóa khác có thể được cân một cách chính xác, người Lưỡng Hà cổ đại đã tạo ra các quả cân chuẩn. Mẫu cân này nặng khoảng 30 shekel; một mina bằng 60 shekel.

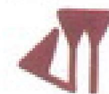
TIỀN VÙNG LƯỠNG HÀ

Tấm văn bia này là để ghi nhớ "biểu giá" dưới thời trị vì của Sin-Kasid xứ Uruk (1865-1804 trước Công nguyên) : "Trong những năm Người trị vì, một shekel (đơn vị trọng lượng) bạc theo mẫu chuẩn địa phương có thể mua được ba đấu lúa mạch, mười hai mina len, mười mina đồng thau, hoặc ba đấu dầu vừng, theo mức giá cả trong vương quốc của Người".

LUẬT HAMMURABI

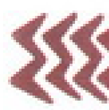
Trên cột đá lớn này có khắc cảnh một vị thần trao cho Hammurabi, vua xứ Babylon (1792 đến 1750 trước Công nguyên) các luật quy định bạc nén được sử dụng như thế nào. Điều luật 204 nói : "Nếu một thường dân tát vào mặt một thường dân khác, y sẽ phải trả mười shekel bạc để bồi thường".

Mười

Mười hai

Len

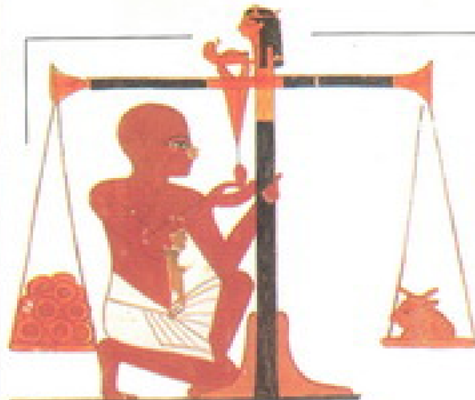

Lúa mạch

Đồng thau

CHỮ HÌNH NÊM

Các nhà khoa học đã giải mã được các chữ hình nêm. Nhờ đó mà phát hiện ra cách người xưa đã dùng bạc cân lên để làm tiền ở vùng Lưỡng Hà cổ đại. Các chữ trên hình là từ tấm văn bia nói trên.

KHO BÁU AI CẬP

Người Ai Cập cổ đại cũng đã tạo ra một hệ thống tiền tệ sử dụng các lượng kim loại được cân lên. Có các văn bản ghi lại việc người ta cân vàng, bạc và đồng để thanh toán. Vì giá trị được xác định bởi trọng lượng, cho nên hình dạng và kích thước của kim loại là không quan trọng. Tiền trở nên đa dạng đến mức có thể là một thỏi, chiếc nhẫn hoặc cục bạc như trong kho báu này ở el-Amarna, thế kỷ 14 trước Công nguyên.

TRANH TƯỜNG AI CẬP

Bức tranh tường thời Ai Cập cổ đại này (thế kỷ 14 trước Công nguyên) được tìm thấy trong một ngôi mộ ở Thebes. Nó cho thấy các vòng vàng đang được cân như thế nào. Người Ai Cập dùng cân và các quả cân để xác định giá trị các kim loại quý.

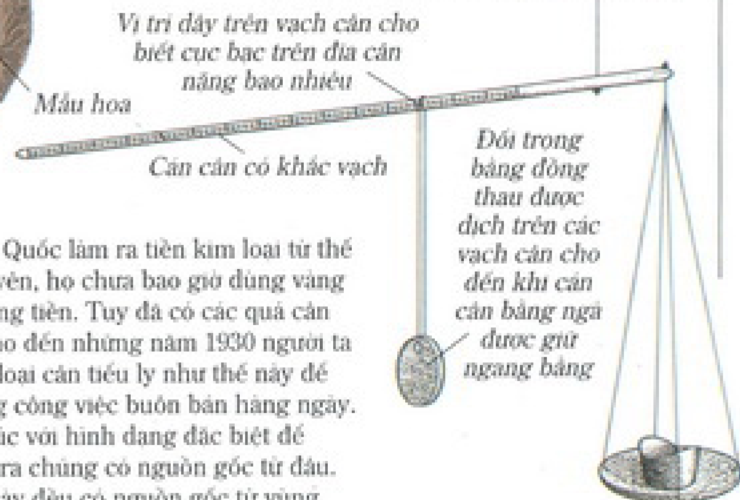
QUẢ CÂN ĐÁ

Những chữ tượng hình ghi trên quả cân Ai Cập nhỏ này đã mờ, nhưng cũng đủ cho chúng ta biết rằng quả cân được sử dụng để cân vàng.

"HOA BẠC"

Tiền chính thức ở Miến Điện thế kỷ 18 (nay là Mianma) là các lượng bạc đã được xác định trọng lượng. Hầu hết bạc được đúc cho nóng chảy và đổ lên đĩa có hình chiếc bánh, gọi là "hoa bạc". Cái tên có liên quan đến các mẫu hoa văn trên đồng bạc. Chúng được tạo ra bằng cách dùng hơi thổi qua một chiếc ống lên kim loại khi nó rắn lại.

GIỮ CHO CÂN

Mặc dù người Trung Quốc làm ra tiền kim loại từ thế kỷ 6 trước Công nguyên, họ chưa bao giờ dùng vàng và bạc để đúc các đồng tiền. Tuy đã có các quả cân chính thức, nhưng cho đến những năm 1930 người ta vẫn tiếp tục sử dụng loại cân tiểu ly như thế này để cân vàng và bạc trong công việc buôn bán hàng ngày. Các đĩnh bạc được đúc với hình dạng đặc biệt để người ta có thể nhận ra chúng có nguồn gốc từ đâu. Tất cả các đĩnh bạc này đều có nguồn gốc từ vùng đông bắc Trung Quốc, và được đúc từ thế kỷ 19.

QUẢ CÂN HÌNH SƯ TỬ

Tất cả các quả cân chính thức ở Miến Điện, như quả cân này, đều có hình các con vật như voi, vịt, bò và sư tử. Người ta tạo một dấu hiệu hình sao ở dưới đáy mỗi quả cân để chúng tỏ rằng nó đã được các quan lại của nhà vua kiểm tra trọng lượng.

Quả cân Miến Điện làm bằng đồng thau

Đĩnh bạc lớn nhất nặng một lạng, còn đĩnh bạc nhỏ nhất nặng một phần mười lạng. Người ta cũng sử dụng những đĩnh bạc nặng tới 50 lạng

Những loại tiền kỳ quặc

Nặng như đá hoặc nhẹ như chiếc lông, "tiền" có rất nhiều hình dạng khác nhau. Các vật trong mục này trông có vẻ lạ kỳ, nhưng chúng không lạ chút nào đối với những người sử dụng chúng. Ở một số xã hội bộ tộc, các vật có một giá trị được thừa nhận sẽ được dùng để thanh toán : chúng có thể là vật trang trí như vỏ ốc, công cụ như lưỡi mai, lương thực, thực phẩm như muối và hạt cây, hoặc vải vóc. Cũng giống như chúng ta ngày nay đang làm với các loại tiền của mình hoặc người Lưỡng Hà xưa kia đã làm với thứ tiền kim loại được cân lên của họ, các xã hội bộ tộc có các quy định rất chặt chẽ về giá trị và cách thanh toán tiền. Chúng thường được dùng để thanh toán các khoản nộp và các nghĩa vụ xã hội được đặt ra, như cưới xin và đền bù.

Đá oragonit, một loại đá vôi

TIỀN BẰNG ĐÁ

Hòn đá này là một vi du nhỏ về các dĩa đá từng được người đảo Yap (một hòn đảo ở Thái Bình Dương) sử dụng để thực hiện các thanh toán xã hội và giải quyết các tranh chấp. "Đồng tiền" lớn nhất có đường kính tới 4 mét.

RÌU THAY CHO TIỀN

Khi bọn xâm chiếm Tây Ban Nha tràn vào Mêhicô, người dân xứ này sử dụng hạt cacao (sôcôla) và những chiếc rìu nhỏ bằng đồng để thanh toán với nhau. Loại rìu dùng thay tiền này rất mảnh mai nên không dùng làm công cụ được.

LƯỠI MAI DÙNG LÀM TIỀN CỦA NGƯỜI XUĐĂNG

Có nhiều văn bản ghi nhận rằng, ở châu Phi thế kỷ 19 người ta đã dùng lưỡi mai bằng sắt để thanh toán trong các thỏa thuận cưới xin. Người Trung Quốc cổ đại cũng dùng lưỡi mai để thanh toán.

Nẹp bằng sậy để giữ cho khỏi vỡ

THỎI MUỐI ÊTIÔPI

Các thỏi muối rắn như đá được sử dụng rộng rãi ở Êtiôpi để nấu ăn cũng như được dùng làm tiền cho đến tận những năm 1920. Chúng được nẹp bằng sậy để giữ cho khỏi vỡ. Tại một số nơi khác ở Đông Phi, các đàn gia súc vẫn còn được coi là biểu hiện của giàu có và địa vị.

Thỏi muối

Đàn gia súc ở châu Phi

TIỀN VỎ ỐC

Những ghi chép sớm nhất về việc dùng vỏ ốc để thanh toán là ở Trung Quốc, khoảng 3.500 năm trước. Khi hệ chữ viết Trung Quốc được tạo ra, vỏ ốc được coi là biểu tượng thích hợp nhất để chỉ tiền. Vỏ ốc cũng được sử dụng ở Ấn Độ từ thế kỷ 10 đến thế kỷ 18, ở Thái Lan thế kỷ 17 và ở châu Phi thế kỷ 19.

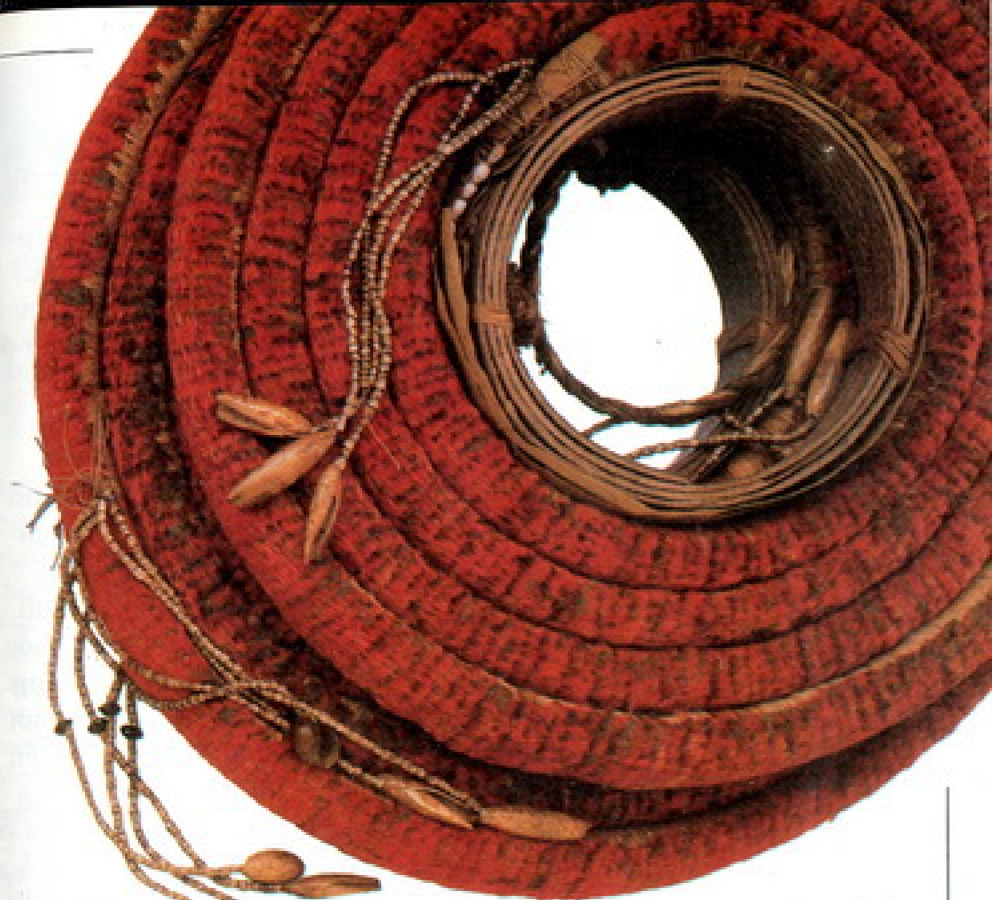
WAMPUM

Cái dây lưng này, gọi là wampum, được những người da đỏ Bắc Mỹ xâu bằng các vỏ trai trắng và đỏ tía. Những người định cư châu Âu đầu tiên kể lại rằng người da đỏ đã dùng các hạt xâu làm tiền, thường là để giải quyết các thỏa thuận giữa các làng. Dây lưng wampum thường có các hình gia công kèm theo; mỗi hình vuông trong ba hình ở chiếc dây lưng này có lẽ tượng trưng cho một làng.

Các hạt xâu làm bằng vỏ trai

Hình vuông này có thể là để chỉ một làng của người da đỏ

Trang trí bằng vỏ ốc

TIỀN LÔNG

Loại "tiền" này được làm từ những chiếc lông đỏ dán lại với nhau và tết vào các cuộn sợi thực vật dài tới 10 mét. Chúng được những người dân đảo Santa Cruz ở Thái Bình Dương dùng để thanh toán trong nghi lễ cưới xin và để tậu xuồng đi biển.

VÒNG ĐỒNG MANILLA Ở NIGIÊRIA

Các vòng đồng, gọi là manilla, từng được dùng để thanh toán ở Tây Phi từ thế kỷ 15. Chúng còn được sử dụng tới tận năm 1948 giữa những người Ibo ở miền đông Nigiêria.

Những đồng tiền kim loại đầu tiên

Đó là những đồng kim loại có các họa tiết giúp người ta nhận được ra ngay rằng chúng là tiền. Những đồng tiền kim loại đầu tiên được biết đến đã có từ thế kỷ thứ bảy trước Công nguyên (TCN) ở vương quốc Liđia (nay thuộc Thổ Nhĩ Kỳ). Người Liđia đã dùng các cục electrum (một hỗn hợp của vàng và bạc) cán lên làm tiền; thông qua một quá trình đóng dấu, người ta in lên "đồng tiền" các hình xác nhận trọng lượng của nó, nghĩa là giá trị thanh toán. Hình dạng của đồng tiền không quan trọng. Dấu trên đồng tiền là một dấu ấn cá nhân xác định người đứng ra bảo đảm trọng lượng đồng tiền; quốc vương Liđia đóng dấu các đồng tiền của mình bằng hình đầu sư tử. Phương pháp tổ chức đồng tiền mới mẻ này rất thành công và đã nhanh chóng phổ biến sang châu Âu. Mặc dù người Liđia đã phát minh ra trước, nhưng chính ý tưởng này đã được phát triển ở các nơi khác để chuẩn hóa thành các dạng khác của tiền kim loại : các cục đồng ở Italia và miền nam Nga, các hình công cụ và vỏ sò bằng đồng thau ở Trung Quốc, các vòng bạc ở Thái Lan, các thỏi vàng và bạc ở Nhật Bản.

CÁC CÔNG CỤ ĐỂ IN TIỀN

Đồng tiền này của người La Mã cho thấy các công cụ cổ xưa được dùng để in hình lên đồng tiền: khuôn dấu (trên), cái đe (giữa), chiếc búa (bên phải) và chiếc kìm (bên trái).

Chữ Hy Lạp

Đồng một xtatơ (tiền cổ Hy Lạp)

Dấu được tạo bằng khuôn dấu

Đồng 1/6 xtatơ

Đồng 1/24 xtatơ

ĐỒNG TIỀN ELECTRUM LIĐIA

Trọng lượng các đồng tiền Liđia được đo bằng đơn vị gọi là "xtatơ" (khoảng 14 g). Người Liđia cũng đã làm cả những đồng tiền có mệnh giá tính bằng phân số, thậm chí nhỏ tới 1/96 xtatơ! Người ta đặt cục kim loại lên trên đe, rồi dùng búa gõ lên khuôn dấu cho nó hằn lên cục kim loại. Vì đe đã được khắc biểu tượng đầu sư tử của quốc vương Liđia, nên trên đồng tiền giờ đây đã in dấu hình ảnh đó.

Caria, khoảng 530 năm TCN

Andros, khoảng 525 năm TCN

Ceos, khoảng 525 TCN

Aegina, khoảng 540 năm TCN

Aten, khoảng 540 năm TCN

NHỮNG ĐỒNG TIỀN BẰNG BẠC ĐẦU TIÊN

Ý tưởng dùng các đồng kim loại làm tiền đã được truyền từ Thổ Nhĩ Kỳ sang thế giới Hy Lạp. Trong khoảng 100 năm, các đồng tiền kim loại đã sang tới tận Italia và Libi. Các hình trên những đồng tiền này là biểu tượng về xuất xứ của chúng : hình sư tử là của vùng Caria thuộc Thổ Nhĩ Kỳ; chiếc bình, con mực và con rùa là của các đảo Andros, Ceos và Aegina trong vùng biển Êgiê. Con bọ hung là biểu hiệu của một quan chức Aten. Niên đại được biết đến là vì người ta đã tìm thấy các đồng tiền đó dưới nền móng đền thờ nữ thần săn bắn Artemis, được xây dựng ở Ephesus khoảng 540 năm trước Công nguyên.

DẤU ẤN CÁ NHÂN

Trên đồng tiền từ miền tây Thổ Nhĩ Kỳ này (trái), có in các chữ Hy Lạp "Tôi là dấu ấn của Phannes". Hình trang trí thì giống với chiếc ấn Hy Lạp (phải), có ghi tên chủ nhân của nó là Mandronax.

ĐỒNG TIỀN CỠ CON VOI!

Ở La Mã cổ đại, các thỏi kim loại đầu tiên được đóng dấu có hình chữ nhật vốn là hình được dùng cho các thỏi không có dấu hiệu gì. Con voi Ấn Độ trên hình này nhắc tới những con voi mà một đạo quân Hy Lạp đã sử dụng khi tràn vào miền Nam Italia năm 280 TCN.

Thỏi đồng có đóng dấu

Đồng tiền hình cá heo của người Olbia, thế kỷ 4 TCN

Đồng tiền hình tròn của người Olbia, thế kỷ 4 TCN

Đồng tiền hình dao

ĐỒNG TIỀN ĐÚC BẰNG ĐỒNG

Trước khi việc đúc tiền được áp dụng ở Olbia (Nga), Rôma và các thành phố La Mã hoặc Êtruri khác ở miền trung Italia, người ta đã sử dụng các mẩu đồng đúc được cân lên để làm tiền. Do ảnh hưởng của đồng tiền Hy Lạp, người ta tạo thêm hình trên các thỏi đồng này (các mẩu kim loại được đúc bằng khuôn) để biến chúng thành đồng tiền. Ở Olbia, hầu hết các mẩu đồng được đúc thành hình tròn, nhưng cũng có một số được đúc thành hình cá heo, có lẽ vì Olbia nằm trên bờ Biển Đen.

Đồng tiền hình vỏ ốc

Đồng tiền hình lưỡi mai

CÁC ĐỒNG TIỀN HÌNH CÔNG CỤ VÀ VỎ ỐC CỦA TRUNG QUỐC

Những đồng tiền Trung Quốc sớm nhất (khoảng 500 năm TCN) được làm bằng đồng thau, chúng có hình các công cụ hoặc vỏ ốc mà trước kia người Trung Quốc đã từng dùng làm tiền. Các đồng tiền hình công cụ rất mảnh nên không thể sử dụng như các công cụ hiện nay!

ĐỒNG TIỀN HÌNH NHẪN THÁI LAN

Trước khi sáng chế ra đồng tiền, người Thái Lan sử dụng những chiếc nhẫn bạc được cân lên làm tiền. Vào thế kỷ 17, khi những chiếc nhẫn được làm thành đồng tiền, người ta thay đổi hình dạng của chúng bằng cách uốn hoặc dùng búa dát. Sau đó đóng dấu chuẩn lên.

SHOGUN NHẬT BẢN

Shogun là những nhà độc tài quân phiệt đáng sợ đã thống trị Nhật Bản suốt từ thế kỷ 12 đến thế kỷ 19.

ĐỒNG TIỀN DẠNG THỎI NHẬT BẢN

Cuối thế kỷ 16 đầu thế kỷ 17, thủ lĩnh Nhật Bản Ieyasu mà sau này trở thành Shogun Tokugawa đầu tiên vào năm 1603, đã tổ chức lại hệ thống đồng tiền Nhật Bản. Các đồng tiền vàng và bạc của ông ta có dạng các thỏi đúc hoặc dát bằng búa, giống như các thỏi trước kia từng được dùng làm tiền.

Đồng vàng, 1818

Đồng vàng, 1601

Đồng bạc, 1601

Những đồng tiền giấy đầu tiên

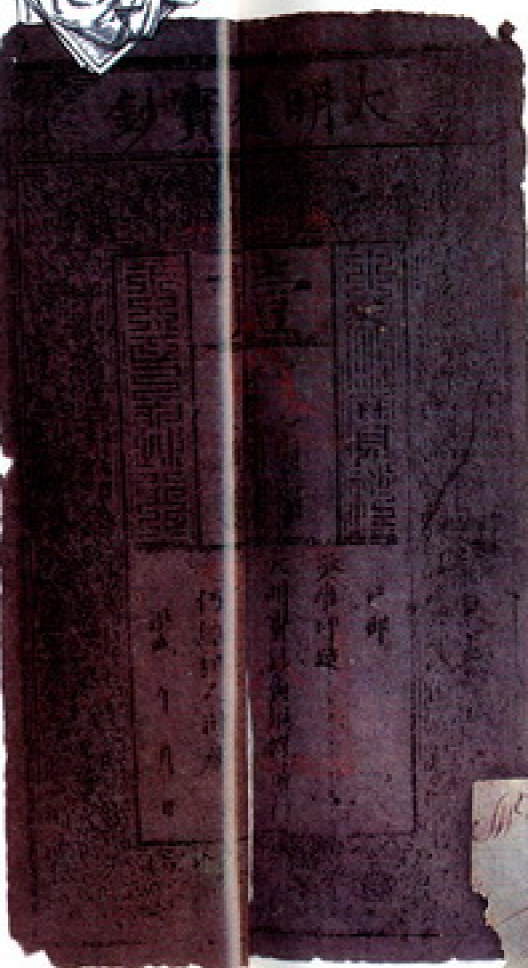

Tiền giấy chỉ là những tờ giấy, tuy nhiên người ta chấp nhận sử dụng chúng làm tiền vì chúng được thể hiện là có giá trị. Người Trung Quốc là những người đầu tiên nhận thấy những lợi thế của việc dùng giấy in để làm tiền. Vào thế kỷ 10, triều đình Trung Quốc phát hành những đồng tiền sắt nặng mà lại kém giá trị. Người ta bắt đầu để lại các đồng tiền kim loại cho các thương nhân và sử dụng các văn tự viết tay mà các thương nhân đưa cho họ thay cho tiền. Đầu thế kỷ 11, triều đình thâu tóm công việc này từ các thương nhân và cho in các văn tự có thể được sử dụng chính thức như tiền. Để cho hệ thống tiền tệ trở nên đơn giản hơn, các văn tự được phát hành với các mệnh giá cố định.

GIẤY BẠC NHẬT BẢN

Ý tưởng về tiền giấy bắt đầu được phổ biến ở Nhật Bản vào thế kỷ 17. Phần lớn các giấy bạc Nhật Bản được các phe phái phong kiến hoặc các ngôi đền phát hành.

Đồng tiền giấy Nhật Bản giống như cái đánh dấu trang, năm 1764

KHÓ MẤT!

Mang theo đồng tiền này chắc là phát lích kích lắm. Nó dài 33cm, rộng 23 cm, là đồng tiền giấy lớn nhất từng được phát hành.

TIỀN TỪ CỦA ĐỀN

Những ngôi đền Nhật Bản - như ngôi đền này ở Kyoto - hoạt động như những ngân hàng, bằng cách phát hành giấy bạc của riêng mình.

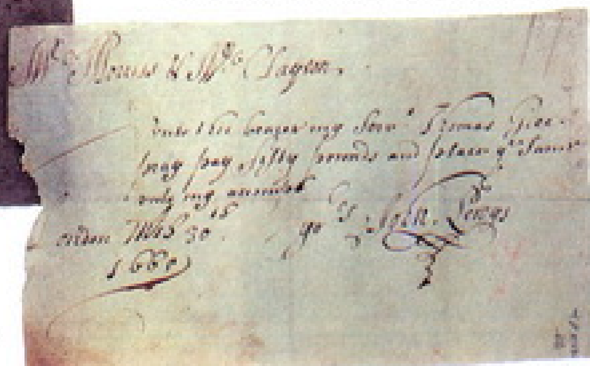

TIỀN GIẤY TRUNG QUỐC

Ở giữa hình vẽ trên đồng tiền Trung Quốc này (thế kỷ 14), bạn có thể thấy nó thể hiện mệnh giá bằng 1000 đồng tiền xu. Lượng tiền xu này nếu cân lên nặng tới 3,5 kg. Dễ hiểu vì sao người Trung Quốc lại là những người đầu tiên sử dụng tiền giấy.

VĂN TỰ CỦA NGƯỜI ANH

Trước khi ở châu Âu xuất hiện những đồng tiền chính thức được in ra, người ta sử dụng loại "tiền" dưới hình thức văn tự (giấy ghi nhận viết tay). Văn bản này (1665) do một người tên là John Lewis gửi hai người cho vay tiền là Morriss và Clayton, yêu cầu họ trả 50 bảng từ tiền của ông ta cho các gia nhân của mình.

TIỀN GIẤY THỤY ĐIỂN

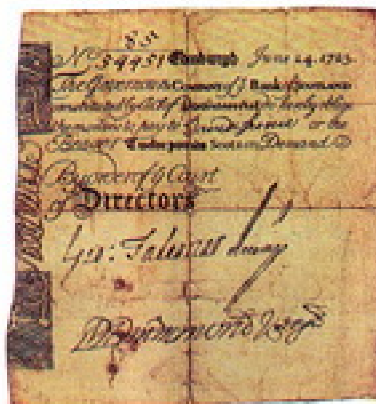
Năm 1661, do thiếu các đồng tiền kim loại, Ngân hàng Stockholm Thụy Điển bắt đầu phát hành những tờ giấy bạc đầu tiên ở châu Âu. Đồng tiền giấy này (in năm 1661) có mệnh giá 100 daler (tiền Thụy Điển).

JOHN LAW

John Law (1671-1729) là nhà tài chính Xcốtlen sống ở Pháp.

TIỀN GIẤY CỦA NGÂN HÀNG XCỐTLEN

Vào thế kỷ 17, tiền giấy bắt đầu được phát hành ở Anh. Ngân hàng Xcốtlen phát hành các đồng tiền có mệnh giá tính theo tiền Xcốtlen, như đồng tiền năm 1723 này. Mười hai bảng Xcốtlen tương đương với một bảng Anh.

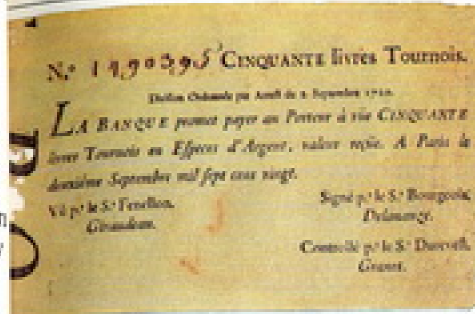

Dấu sáp

GIẤY BẠC CỦA THƯƠNG NHÂN NA UY

Theo gương Thụy Điển, một thương nhân Na Uy là Jorgen Thor Mohlen cũng phát hành các tờ giấy in để lưu thông như tiền (1695). Mohlen đã dùng tiền xu đổi lấy tiền giấy để huy động vốn cho các công việc kinh doanh của mình.

TIỀN GIẤY CỦA VUA PHÁP

Nhà tài chính người Xcốtlen John Law là người đã đề ra ý tưởng sử dụng tiền giấy in ở Pháp. Năm 1718, ngân hàng do ông thiết lập ở Pari đã được vua Pháp cho phép phát hành các đồng tiền giấy có giá trị bằng đồng tiền bạc. Tuy nhiên, ngân hàng này đã phát hành quá nhiều tiền giấy khiến chúng trở nên mất giá trị.

GIẤY BẠC NEW JERSEY

Khi chính phủ Anh không thực hiện được việc cung cấp tiền kim loại cho thuộc địa Bắc Mỹ của họ, thuộc địa này đã quyết định phát hành tiền giấy của mình mà họ gọi là "giấy bạc" (bill).

TIỀN GIẤY THƯƠNG MẠI

Các ngân hàng thương mại đã góp một phần lớn vào sự thúc đẩy vai trò của tiền giấy. Tờ giấy bạc này (dưới) được Chartered Bank phát hành ở Hồng Kông năm 1954. Đây là một ngân hàng thương mại đóng tại Luân Đôn và có chi nhánh khắp thế giới.

GIẤY BẠC THỜI CÁC GIÁO HOÀNG ITALIA

Đồng tiền có mệnh giá 31 scudi này được Ngân hàng Holy Spirit ở Rôma phát hành năm 1786, dưới thời trị vì của Giáo hoàng Pius VI. Nó được lưu hành ở các tiểu quốc thuộc quyền cai quản của Giáo hoàng. Ngân hàng này do Giáo hoàng Paul V thiết lập năm 1605, là ngân hàng quốc gia đầu tiên ở châu Âu.

Tiền kim loại được tạo ra như thế nào

Đồng tiền kim loại được tạo bằng cách in các hình của đồng tiền lên một đồng kim loại nhẵn. Hình được in lên kim loại bằng cách ép đồng kim loại giữa hai bề mặt cứng gọi là khuôn rập. Đây là một phương pháp cơ bản đã được phát minh từ 2600 năm trước để tạo ra những đồng tiền kim loại đầu tiên. Bấy giờ khuôn dập là một cái đe (khối sắt nặng) và khuôn dấu; hình được rập thủ công bằng cách gõ khuôn dấu lên bề mặt đồng tiền ở trên đe. Ngày nay, khuôn rập là một bộ phận của chiếc máy ép lớn chạy bằng điện. Điện còn được dùng để chạy máy tạo phôi (các đồng kim loại "nhẵn") cũng như để in hình lên khuôn rập. Các kỹ thuật làm tiền xu hiện nay được giới thiệu dưới đây, thông qua quá trình sản xuất đồng tiền xu năm 1973 của Cộng đồng Kinh tế châu Âu, tại Xưởng đúc tiền Vương quốc Anh ở Llantrisant, xứ Uên.

MẪU THẠCH CAO

Một khi mẫu vẽ đồng tiền đã được chấp nhận, một họa sĩ sẽ tạo một mẫu lớn bằng thạch cao từ mẫu vẽ đó. Các chi tiết tinh xảo của mẫu vẽ được cắt lên thạch cao bằng các công cụ kim loại. Mẫu vẽ càng chi tiết thì đồng tiền về sau càng khó bị làm giả.

Bản đúc mạ có mặt niken cứng trên cốt đồng

ĐÚC MẠ

Sau khi mẫu thạch cao đã chuẩn bị xong, một phiên bản kim loại được tạo ra nhờ một quá trình phức tạp gọi là đúc mạ.

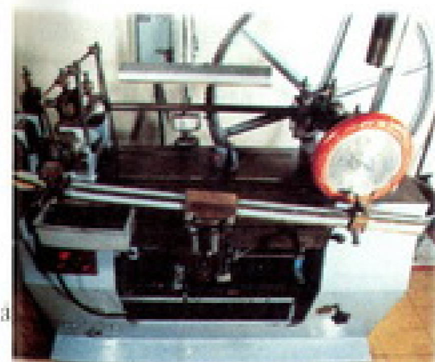
Họa sĩ đang vẽ mẫu cho đồng tiền

Một phần thanh đồng (còn gọi là "thoi") của mẫu sử dụng tại xưởng đúc tiền

MÁY THU NHỎ HÌNH

Một thanh trên chiếc máy này nối một đầu kim loại với máy cắt chép hình. Đầu kim loại vạch theo bề mặt bản đúc mạ và máy chép hình sẽ tạo thành một hình giống thế nhưng nhỏ hơn trên một khuôn thép, hoặc còn gọi là khuôn dấu.

Niken nguyên liệu được đưa đến xưởng đúc tiền dưới dạng các đồng xèng

ĐỒNG-NIKEN

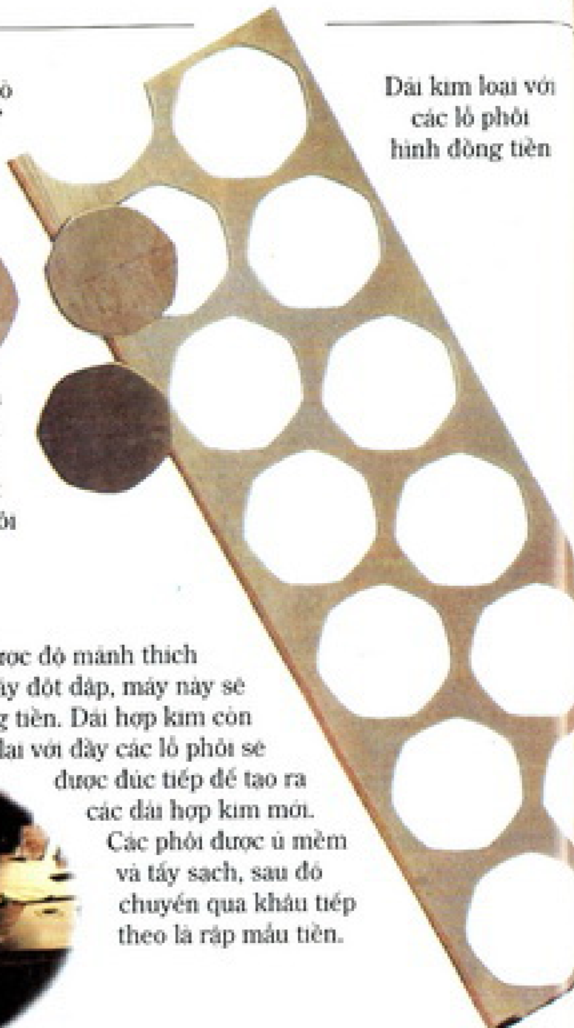
Đồng tiền năm 1973 của Cộng đồng Kinh tế châu Âu được làm bằng một hợp kim gọi là đồng-niken. Đồng nguyên chất và niken được kết hợp để tạo ra hợp kim này. Đồng là một kim loại rẻ nhưng rất mềm, nên người ta cho thêm một tỷ lệ nhỏ niken vào để tăng độ cứng. Vì hợp kim đồng-niken có màu trắng bạc, nên nó còn được dùng để chế tạo các đồng tiền có mệnh giá lớn mà trước kia vẫn được làm bằng bạc.

Phôi được làm mềm trong một lò đặc biệt, quá trình này gọi là “ủ”

Phôi đã qua ủ được làm sạch bằng axit, quá trình này gọi là "tẩy"

Phôi hình đồng tiền được đột bằng một máy ép phôi

Dải kim loại với các lỗ phôi hình đồng tiền

ĐỘT PHÔI

Sau khi dải đồng-niken đã có được độ mảnh thích hợp, nó được cho đi qua một máy đột dập, máy này sẽ đột thành các phôi có hình đồng tiền. Dải hợp kim còn lại với đầy các lỗ phôi sẽ được đúc tiếp để tạo ra các dải hợp kim mới. Các phôi được ủ mềm và tẩy sạch, sau đó chuyển qua khâu tiếp theo là rập mẫu tiền.

MÁY RẬP MẪU TIỀN

Cuối cùng các phôi được đưa đến máy rập mẫu tiền, trên đó có lắp các khuôn rập mặt trước và mặt sau đồng tiền. Phôi sau đó được kẹp giữa hai khuôn rập này. Khó mà có thể làm giả các đồng tiền nếu không có trong tay thiết bị tinh vi này.

Máy thu nhỏ hình cắt thành khuôn dấu này

Khuôn dấu in mẫu đồng tiền lên dụng cụ này, gọi là khuôn cối

Khuôn cối in hình lên khuôn dấu công tác này

Khuôn dấu công tác được dùng để tạo ra khuôn rập này

MÁY MÀI RÀ

Sau khi hợp kim đồng-niken đã được đúc thành các tấm mỏng, chúng được mài rà vài lần cho đến khi có được độ mảnh cần thiết.

Một tấm hợp kim đồng-niken sau lần mài đầu tiên

Dải hợp kim mỏng đã đột phôi

Kết quả cuối cùng

KẾT QUẢ CUỐI CÙNG

Đồng tiền Anh 50 xu này được phát hành năm 1973 để kỷ niệm ngày nước Anh gia nhập Cộng đồng Kinh tế châu Âu. Hình dạng lạ lùng của nó khiến bọn làm bạc giả rất khó bắt chước.

Tiền giấy được tạo ra như thế nào

Làm tiền giấy là một công việc bí mật và phức tạp, vì những người in tiền phải chắc chắn rằng đồng tiền càng khó làm giả bao nhiêu càng tốt. Một số trong những khía cạnh ít bí mật nhất được phản ánh ở đây thông qua công việc của xưởng in tiền Thomas de la Rue. Bạn sẽ thấy người ta làm ra một đồng tiền mẫu như thế nào để giới thiệu với các khách hàng của họ. Quá trình này bao gồm bốn công đoạn chính: thiết kế mẫu, chuẩn bị giấy in, pha mực và in ấn. Công đoạn in được thực hiện bởi ba phương pháp riêng biệt: in litô, in khắc lõm và dập chữ. Với mỗi mẫu tiền được sử dụng lại cần đến những vật liệu khác nhau cho các công đoạn và phương pháp đó.

TẤM IN KHẮC LÕM

Những chi tiết chính của mẫu được in từ một tấm khắc lõm bằng thép. Các chi tiết này được khắc thủ công lên tấm thép với hình lộn ngược, bằng cách dùng các mũi dùi nhọn. Chỉ có vùng được khắc trên tấm thép là được bôi mực, các bề mặt nhẵn được để nguyên.

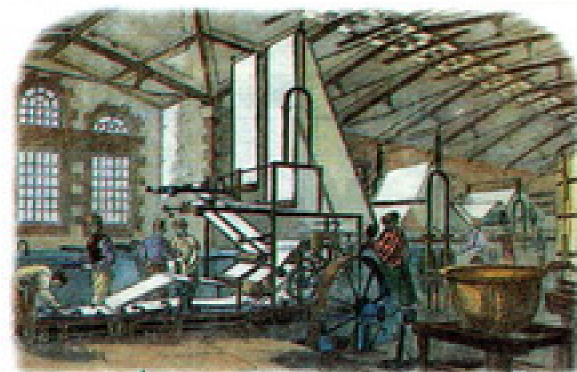
Hai mũi dùi nhọn, gọi là dao trổ, được dùng để khắc mẫu lên tấm thép

Dụng cụ đánh bóng dùng để làm nhẵn bề mặt

DÂY BẢO HIỂM

Trong quá trình sản xuất giấy in tiền, sợi dây bằng chất dẻo này được đưa vào bên trong tờ giấy - đây là một trong những yếu tố khiến cho bọn làm tiền giả khó bắt chước nhất. Có thời dây này đã được làm bằng kim loại.

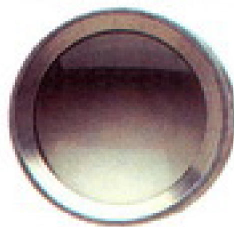

GIẤY IN TIỀN

Các đồng tiền giấy cần phải dai, vì vậy chúng được in bằng một loại giấy đặc biệt làm từ sợi bông. Thông thường người ta tạo hình mờ và dây bảo hiểm để ngăn chặn nạn làm giả. Trên hình là Xưởng in tiền Portals Paper Mill ở Anh năm 1854.

KÍNH PHÓNG

Người thợ khắc cần một chiếc kính phóng để soi khi khắc các chi tiết nhỏ tí của mẫu; đó là những chi tiết cần thiết khiến cho bọn làm tiền giả khó có thể bắt chước.

TỜ GIẤY BẠC IN KHẮC LÕM DÙNG LÀM MẪU

Đây là một mẫu in từ tấm khắc lõm. Áp lực mạnh trong lúc in khiến cho mực được hút khỏi các bề mặt khắc và bám hơi nổi lên trên giấy, sờ tay vào cũng thấy được. Một số ngân hàng sử dụng cách in này để in thêm các ký hiệu dành cho người mù.

Tờ xanh

Tờ vàng

Tờ đỏ

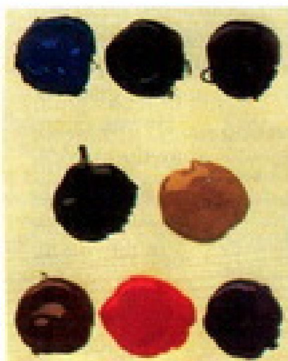
Tờ in ra cho thấy các hình ảnh được kết hợp (chồng màu)

NHỮNG PHÁC HỌA ĐẦU TIÊN

Một họa sĩ vẽ phác thảo cho đồng tiền dự định làm. Phác họa ở hình bên cho thấy vị trí của các nét vẽ chính, còn phác họa ở hình dưới cho thấy các chi tiết của nền màu. Sau khi màu vẽ được chấp nhận, người ta sẽ bắt đầu chuẩn bị in.

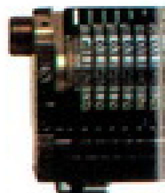
MỰC IN

Tám màu mực này đã được trộn từ 22 màu để có được sự kết hợp chính xác các màu cần cho đồng tiền này. Chúng bao gồm các đặc điểm an toàn bí mật cũng như biện pháp khác khiến cho khó có thể làm giả, và chỉ được dùng để in tiền cũng như các tài liệu có giá trị khác.

MÁY ĐÁNH SỐ

Quá trình in cuối cùng là phương pháp in chữ truyền thống, sử dụng máy đánh số để in lên mỗi tờ giấy bạc một số riêng theo thứ tự. Các số này không thể đưa vào các tấm in khắc lõm hoặc litô vì mỗi đồng tiền được đánh một số khác nhau. Các chữ ký (của Thống đốc ngân hàng chẳng hạn - ND) cũng thường xuyên thay đổi, vì vậy có thể được in bằng phương pháp này.

KẾT QUẢ CUỐI CÙNG

Các mẫu như đồng tiền này sẽ được hãng Thomas de le Rue dùng để giới thiệu với khách hàng các biện pháp an toàn mới nhất được áp dụng để bảo vệ đồng tiền khỏi bị làm giả. Chúng sẽ được giới thiệu với các ngân hàng ở những nước xa xôi như Niu Dilân, Nêpan, Bôtxoana, Pêru, cũng như các ngân hàng ở châu Âu.

CÁC MẪU IN BẰNG PHƯƠNG PHÁP IN LITÔ

Mẫu nền của đồng tiền được in bằng một hệ thống gọi là ôpxet. Các màu mực khác nhau (với đồng tiền này là tám màu) được tách riêng thành ba nhóm: xanh, đỏ, vàng. Với mỗi nhóm người ta tạo ra một tấm in riêng. Mực trên mỗi tấm đó được hòa vào cùng một trục hình trụ bọc cao su, và trục này sẽ in ra hình ảnh được chồng màu. Các bản in thử trên hình cho thấy hình ảnh trên mỗi tấm riêng, và hình ảnh được chồng màu như khi nó xuất hiện trên tờ giấy bạc.

Ngày nay, bỏ tù là hình thức trừng phạt phổ biến nhất dành cho bọn làm tiền giả bị bắt quả tang, tuy nhiên người ta cũng áp dụng việc bắt nộp những khoản tiền phạt lớn.

Tiền giả và làm tiền giả

Việc làm tiền giả luôn luôn bị coi là một trọng tội. Trước kia, các hình phạt dành cho tội làm tiền giả bao gồm đày biệt xứ, chặt tay và tử hình! Tuy nhiên, do hám lợi, bọn làm tiền giả vẫn tiếp tục vi phạm pháp luật. Chúng kiếm chác bằng cách biến những mẩu kim loại hoặc giấy rẻ tiền thành những thứ có giá trị, mặc dầu ngày nay sự trừng phạt có phần còn nặng hơn là nộp những khoản tiền phạt lớn hoặc bỏ tù. Bọn làm tiền giả không chỉ gây hại cho những người bị chúng lừa, mà còn làm phương hại tới quốc gia phát hành tiền. Mặc dù các xưởng đúc tiền hoặc in tiền đã có những thủ thuật khiến cho rất khó làm tiền giả, vẫn có ối tên làm tiền giả sẵn sàng vượt qua những khó khăn đó, bất chấp nguy hiểm và nếu bị bắt thì cũng liều đối đầu với các hậu quả!

LÀM GIẢ BẰNG CÁCH MẠ

Những đồng tiền giả này được làm từ đồng mạ vàng để làm giả đồng tiền vàng Hy Lạp. Người ta nhận ra chúng là tiền giả khi lớp mạ bị tróc để lộ ra màu đồng xanh bên dưới.

ĐỒNG ĐÔLA BẰNG THIẾC

Đồng tiền giả đôla bạc Mêhicô này làm ở Trung Quốc. Nó được làm bằng cách phủ một lớp vỏ bạc lên một lõi bằng thiếc. Người ta đã phát hiện ra nó ở Thượng Hải những năm 1930.

HAI KIỂU TIỀN GIẢ

Hai đồng tiền giả này được làm giả theo đồng 50 xu của Anh, cốt để đánh lừa những ai chưa quen với đồng tiền mới. Một đồng (dưới) được đúc bằng chì, đồng kia (trên) được cắt từ một đồng tiền cũ, có hình tròn.

NGÂN HÀNG "ÂM PHỦ"

Khi nước Ý bị nạn thiếu tiền lẻ, một số ngân hàng Ý đã cho in các đồng tiền giấy có mệnh giá nhỏ để làm tiền lẻ. Một kẻ giả mạo liều lĩnh đã in tiền của mình, nhưng dưới tên một ngân hàng không hề tồn tại!

VẼ TIỀN GIẢ

Mọi chi tiết trên đồng tiền giả 10 daler Thụy Điển (năm 1868) được vẽ bằng tay (hình dưới cùng). Đối với kẻ giả mạo, chắc chắn đây là một việc làm rất tốn thì giờ nhưng hy vọng sẽ kiếm chác được nhiều.

Đồng nửa curon hình tròn bị cắt thành hình đồng 50 xu

Đồng tiền thật

Tiền giả đúc bằng chì

Ngân hàng "âm phủ"

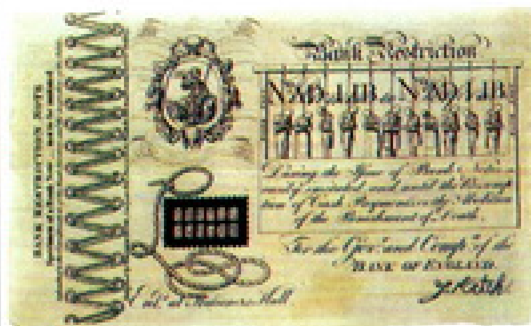

PHÁT HIỆN SỰ KHÁC BIỆT

Trong hai đồng tiền này, đồng bên trái là tiền giả, còn đồng bên phải là tiền thật do Ngân hàng Rôma phát hành năm 1835 (cả hai đều được chụp thu nhỏ). Kẻ giả mạo đã sao chép hầu hết các chi tiết (kể cả các chữ ở dưới nói rằng "luật pháp trừng trị kẻ làm giả"). Tuy nhiên các lỗi mà hắn mắc phải đủ để phát hiện tội giả mạo của hắn. Bạn có thể tìm ra bao nhiêu lỗi?

DÂY TREO CỔ

Bức biếm họa này (được thu nhỏ) có hình dạng một tờ giấy bạc của Ngân hàng Anh quốc. Nó phê phán các hình phạt khốc liệt dành cho việc sử dụng tiền giả, thể hiện nước Anh (biểu trưng ngân hàng) như một kẻ ăn thịt trẻ con và ký hiệu đồng bảng như một dây thòng lọng treo cổ.

Đồng bạc Hy Lạp, thế kỷ 5

Đồng tiền Ấn Độ thuộc Bồ Đào Nha, năm 1688

Dấu đóng lên để kiểm tra xem đồng tiền có bị ma không

CÂN TIỀN VÀ QUẢ CÂN

Chiếc cân Anh này được sử dụng vào thế kỷ 18 để cân các đồng tiền vàng. Các quả cân trên hình có từ thế kỷ 17 ở Bỉ, chúng đa dạng đến mức các đồng tiền vàng nước ngoài nhập khẩu từ Hà Lan, Pháp, Anh, Xcốtlen, Italia, Bồ Đào Nha, Hungari và Marốc đều có thể cân được.

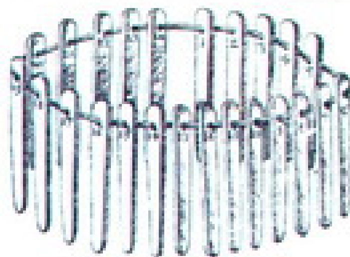

ĐÁ VÀ KIM THỬ VÀNG

Để kiểm tra chất lượng của một đồng tiền vàng, các thương nhân có thể dùng một chiếc kim thử có số cara vàng tương đương vạch lên hòn đá thử vàng có màu đen, sau đó so sánh nét vạch đó với nét vạch của đồng tiền. Các nét trên hòn đá này (từ trái sang phải) được vạch bởi vàng 24, 9, 12, 15, 18 và 22 cara.

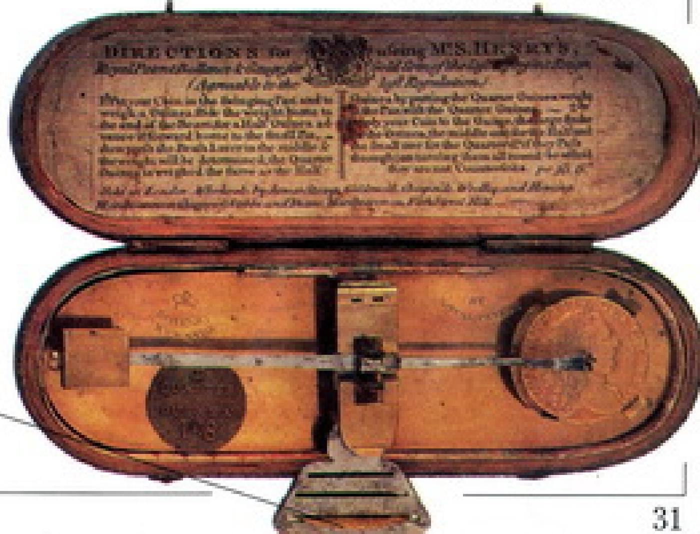
ĐỒNG TIỀN ĐÃ QUA KIỂM TRA

Để biết chắc chắn rằng tiền có bị làm giả bằng cách ma không, các thương nhân cắt đồng tiền ra, như đã làm với đồng tiền Hy Lạp này. Đồng tiền Ấn Độ được kiểm tra với những dấu rập nhỏ khắc nổi.

Kiểm tra tiền

Để bảo vệ mình khỏi bị mất mát tiền do nhận phải các đồng tiền hoặc giấy bạc giả, các thương nhân thường cẩn thận kiểm tra toàn bộ số tiền mà người ta trả cho họ. Với các đồng tiền vàng và bạc, tốt nhất là kiểm tra xem vàng và bạc có chất lượng tốt không, và mỗi đồng tiền có đủ lượng kim loại quý giá đó không? Có rất nhiều cách để làm việc đó.

Với một đồng tiền làm giả bằng cách ma, để có cùng trọng lượng như đồng tiền thật nó sẽ dày hơn, nên không thể dút lọt qua khe này

Tiền và thương mại

Tiền là cơ sở của buôn bán, thương mại, dù việc này diễn ra ở chợ quê hay thị trường hàng hóa quốc tế. Tiền, với tư cách là "môi trường trao đổi", giúp cho cả người mua và người bán trao đổi buôn bán những cái họ có để đạt được những cái họ muốn. Vào thời mà tiền còn có hình thức là những đồng kim loại quý như vàng và bạc, những rương hòm đựng tiền được đưa lên tàu chở đi khắp thế giới! Tuy nhiên, đôi khi bản thân đồng tiền nằm yên tại chỗ, mà chỉ có giá trị sở hữu nó là được chuyển nhượng thông qua những giấy tờ gọi là hối phiếu. Ngày nay, tiền ít khi lưu chuyển trong buôn bán, thương mại. Mặc dù hối phiếu vẫn còn được sử dụng, phần lớn việc thanh toán quốc tế được thực hiện qua điện thoại và máy tính.

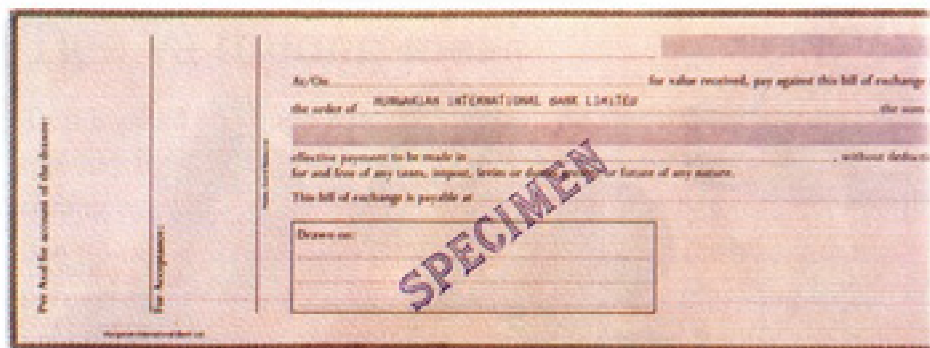
CẨM NANG CỦA THƯƠNG NHÂN ĐỨC

Vào thế kỷ 16, các thương nhân Đức sử dụng nhiều đồng tiền nước ngoài đến nỗi người ta phải cần đến các cuốn cẩm nang để nhận biết được các đồng tiền có nguồn gốc từ các xứ khác đang được lưu hành và xác định được giá trị của chúng.

CÚ MÈO Ở BẤT CỨ ĐÂU

Những đồng tiền bạc Aten này được gọi là "đồng cú mèo" vì mẫu vẽ của nó: con Cú Mèo Nhỏ là loài chim đặc biệt của nữ thần Athena. Aten là thành phố giàu nhất Hy Lạp cổ đại, và thông thương với khắp thế giới bằng đồng tiền bạc của mình. Mẫu vẽ này phổ biến đến mức nhiều nước đã phát hành đồng tiền với một mẫu tương tự, như bạn có thể thấy trên bản đồ.

HỐI PHIẾU

Các đồng tiền kim loại đã không còn được dùng trong thương mại quốc tế, và tiền thì thường được thanh toán bằng thông báo điện thoại giữa các máy tính ngân hàng hoặc bằng các lệnh được viết ra như tấm hối phiếu này. Hối phiếu là một lệnh viết, được ký bởi một thương nhân, dùng để chỉ thị cho một người thứ hai, hoặc cho ngân hàng, thanh toán một khoản nhất định từ tài khoản của người đó cho một thương nhân khác, cũng như chỉ định loại tiền và ngày chuyển khoản lượng tiền đó.

ĐỒNG ĐÔLA GIẤY

Kết thúc thời kỳ đô hộ của Tây Ban Nha ở Mỹ, các nước cộng hòa mới ra đời, kể cả Mêhicô vẫn tiếp tục phát hành đồng đôla để xuất sang Trung Quốc. Đồng đô la giấy này của Mêhicô đã được một ngân hàng thương mại Anh in ra để phát hành ở Trung Quốc.

Trung Quốc

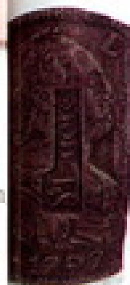
Canađa

Ôxtrâylia

Liên hiệp Vương quốc Anh

Tây Ấn

Tây Phi thuộc Anh

ĐỒNG TÁM

"Đồng tám" (đồng tám rayan của Tây Ban Nha) bằng bạc đã từng được gọi một cách rộng rãi là đồng "đôla". Đế quốc Tây Ban Nha tung nhiều đồng tiền này ra buôn bán đến mức chúng được nhiều nước sử dụng như đồng tiền chính thức, nhưng có đóng dấu hoặc cắt ra để lưu hành tại địa phương. Những đồng tiền này đều được xuất xưởng từ Sở đúc tiền Tây Ban Nha ở thành phố Mêhicô Xiti. Ở Trung Quốc, đồng đôla đã được lấy làm đồng tiền chuẩn cho đến những năm 1930.

Thỏi vàng Trung Quốc được vớt từ một chiếc thuyền buôn bị đắm

VÀNG TRUNG QUỐC

Đồng bạc Tây Ban Nha, "đồng tám", đã được dùng trong buôn bán với Trung Quốc để đổi lấy vàng. Những thỏi vàng như thế này được chở về châu Âu và đúc thành những đồng tiền vàng. Thỏi này được tìm thấy từ chiếc thuyền của một thương nhân bị đắm khi nó đang giương buồm chạy từ Trung Quốc sang châu Âu.

ĐỔI CHÁC

Ngày nay, buôn bán quốc tế thường được tiến hành mà không cần đến tiền: chẳng hạn máy kéo được đổi lấy mứt quả, ngũ cốc thì đổi lấy dầu. Hình thức mua bán này, còn gọi là "hàng đổi hàng", đã có từ lâu đời. Văn bản sớm nhất ghi lại chuyện này là từ 4500 năm trước ở Ai Cập cổ đại. Vấn đề chủ yếu của hình thức mua bán này là xác định được một chiếc xe kéo trị giá bằng bao nhiêu lọ mứt quả!

Tiền trong chiến tranh

Trong lịch sử, tiền và chiến tranh dường như luôn đi song hành với nhau. Tiền đóng một phần lớn trong việc chuẩn bị chiến tranh, vì nó được dùng để mua các khí giới cần thiết và trả công cho các lính đánh thuê hoặc lính chuyên nghiệp là những kẻ sẵn sàng chiến đấu cho bất cứ nước nào trả đủ tiền cho họ. Tính chất khắc nghiệt của chiến tranh đã dẫn tới việc phát hành các kiểu tiền mới ở các thành phố bị bao vây, phong tỏa cũng như phát hành bởi các chính phủ đang ở trong tình trạng thiếu tiền. Những hoàn cảnh tương tự cũng đã tạo ra các dạng lưu hành tiền không chính thức như thuốc lá chẳng hạn. Tiền còn rất hay được dùng để thưởng cho các chiến thắng giành được trong chiến tranh; xưa kia, binh lính thường được tuyển mộ với sự thỏa thuận rằng họ sẽ được trả công bằng các chiến lợi phẩm thu được của đối phương.

ALEXANDER ĐẠI ĐẾ

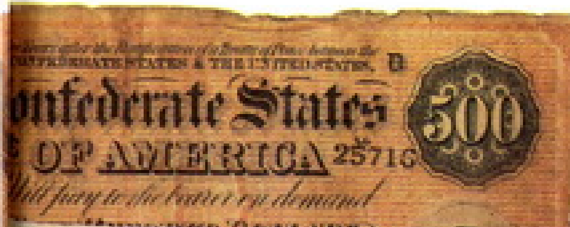
Đồng tiền bằng bạc này được Alexander Đại đế cho làm năm 326 trước Công nguyên để kỷ niệm chiến thắng của mình đối với vua Ấn. Vua ngự trên bành voi.

VÀNG Ở NƠI BỊ PHONG TỎA

Khi thành Aten bị người Sparta bao vây năm 406 trước Công nguyên, đồng tiền bằng bạc có hình cú mèo trở nên khan hiếm. Người Aten đã phải đem các bức tượng thần chiến thắng bằng vàng ra đúc thành những đồng tiền như thế này!

GIẤY BẠC LIÊN BANG

Năm 1864, trong cuộc nội chiến Nam Bắc Mỹ, các bang ở miền Nam đã chi phí cho chiến tranh bằng cách phát hành giấy bạc, với dự tính sẽ thanh toán lại bằng đồng tiền kim loại hai năm sau khi chiến tranh kết thúc.

Trong cuộc nội chiến ở nước Anh (1642-1648), bên Cavalier (các Hiệp sĩ) đánh lại bên Roundhead (những người đội Mũ tròn) để kiểm soát đất nước.

GIẤY BẠC Ở NƠI BỊ PHONG TỎA

Năm 1793, khi quân Phổ bao vây các lực lượng cách mạng Pháp trong thành phố Mainz nước Đức, quân Pháp đã phát hành các đồng tiền giấy "khẩn" để sử dụng trong thành phố. Các đồng tiền này theo hệ thống đồng tiền Pháp.

BẠC Ở NƠI BỊ PHONG TỎA

Năm 1644, quân Cavalier (quân của nhà vua) bị bao vây tại lâu đài Scarborough ở miền nam nước Anh. Họ đã cắt các tấm bạc để đúc tiền. Hình lâu đài và loại tiền được in trên mỗi đồng tiền.

CHARLES I NƯỚC ANH

Vua Charles I đã cho đúc đồng tiền kim loại này năm 1644 ở xưởng đúc tiền Oxford, sau khi phe Roundhead là phe đối lập với nhà vua trong nghị viện chiếm được xưởng đúc tiền của ngài ở Luân Đôn.

Liên quân miền Nam giương cờ đánh chiếm pháo đài Yankee-held trong cuộc nội chiến Nam Bắc Mỹ

Đồng tiền Boer

ĐỒNG TIỀN TRONG CUỘC CHIẾN TRANH BOER

Trong cuộc chiến tranh Boer ở Nam Phi (1899-1902), cả bên phía Boer (người Đức định cư ở Nam Phi) và phía người Anh đều cho phát hành tiền khẩn cấp. Năm 1900, người Anh bị người Boer bao vây ở Mafeking, họ đã phát hành những đồng tiền như thế này. Sau khi bị mất Pretoria (thủ phủ) và xưởng đúc tiền, người Boer đã phải rút lui và phát hành đồng bằng vàng từ một xưởng rèn.

CHIẾN LỢI PHẨM

Đồng đôla bằng bạc này của Mêhicô được dùng để đeo như huân chương. Nó là một trong những chiến lợi phẩm do một đội thủy thủ Ôxtrâylia thu được năm 1914 từ một chiếc tàu Đức.

Hàng chữ "Mừng 9-11-1914 HMAS SYDNEY và SMS EMDEN"

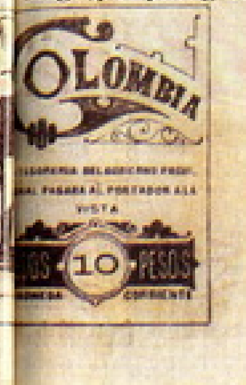
"FRED GỬI NELLIE"

Một người lính Anh đã dùng đồng tiền này làm vật lưu niệm cho vợ mình khi phải đi đánh nhau ở Pháp trong Chiến tranh thế giới thứ nhất.

TIỀN Ở HY LẠP THỜI CHIẾM ĐÓNG

Đồng lire Italia cũng được quân đội chiếm đóng Italia dùng ở Hy Lạp. Trên tờ giấy bạc này, được phát hành năm 1944 để sử dụng ở đảo Rhodes của Hy Lạp, bạn có thể thấy hai anh em sinh đôi Romulus và Remus (tương truyền là những người đã lập nên thành Rôma-ND) cùng con chó sói đã cho họ bú, cũng như hình các đồng tiền đảo Rhodes thời cổ đại.

HUY HIỆU TRONG CUỘC CHIẾN TRANH BOER

Các biểu hiện yêu nước này mang hình Tổng Tư lệnh quân đội Anh, Huân tước Robert (trên) và một trong những sĩ quan của ông, đại tá Baden-Powell, người đã cho phát hành các đồng tiền ở Mafeking khi thành phố bị phong tỏa. Baden-Powell chính là người sau này đã sáng lập ra phong trào hướng đạo.

"CŨ NGƯỜI MỚI TA"

Quân đồng minh phục vụ ở Libi (Bắc Phi) trong Chiến tranh thế giới thứ hai được trả tiền bằng đồng lire Italia, loại tiền từng được dùng trước kia ở thuộc địa này của Italia.

Bị móp do đạn bắn

CỨU TINH!

Trong thời kỳ Chiến tranh Ba mươi năm ở châu Âu (1618-1648), nhiều lính Đức đã mang theo đồng tale có hình Thánh George (trái), vì họ tin rằng nhờ đó họ sẽ không bị đạn bắn. Trong trận Culloden ở Xcốtlen, một người lính Anh đã thoát chết nhờ đồng nửa penny bằng đồng (phải) trên đó vẫn còn vết đạn bắn.

ĐỒNG TIỀN CÁCH MẠNG

Năm 1900, kho bạc tỉnh Ocana ở Côlômbia đã phát hành rộng rãi những đồng tiền như thế này (trên hình là đồng 10 peso) để trả cho binh sĩ phục vụ trong quân đội cách mạng của tướng Urribe.

HÚT HAY DÙNG ĐỂ TIÊU ĐÂY?

Cuối Chiến tranh thế giới thứ hai, do thiếu tiền giấy và tiền xu ở châu Âu mà nhiều vật dụng cần thiết khác đã được dùng như tiền. Thuốc lá, lương thực, quần áo đều thiếu nên đã trở thành phương tiện thanh toán được chấp nhận. Đáng tiếc là không có cột đá Hammurabi để xác định tỷ lệ thanh toán (xem mục Tiền là gì?).

Quyền lực của đồng tiền

Người ta cho rằng lòng tham tiền là nguồn gốc của mọi tội lỗi, và đối với một số người thì điều này rất đúng; những người keo kiệt ham thích tiền của mình, còn những tên trộm thì hám tiền của người khác! Đồng tiền xúi giục con người gây tội ác, nhưng cũng lạ thay, đồng tiền lại được tiếng là đem lại may mắn. Có rất nhiều sự sùng bái lạ kỳ vào sức mạnh của đồng tiền. Từ thời cổ đại, đồng tiền đã được dùng để xua đuổi ma quỷ, để bảo vệ linh hồn người chết trên đường về cõi âm, để loại bỏ các dịch bệnh, để bảo vệ những chiến binh ra trận và để lưu giữ một tình yêu vĩnh cửu.

Nguồn gốc của mọi tội lỗi

Bản thân đồng tiền không có gì là xấu; tiền không có gì khác hơn là một phần thiết yếu của cuộc sống. Tuy nhiên, một số người lại thèm khát tiền đến mức sẵn sàng cướp giật, lừa đảo, thậm chí cả giết người. Vì vậy mà không ít tội ác xảy ra là do tiền.

VUA MIDAS

Có lẽ câu chuyện nói tiếng nhất về lòng tham tiền là truyền thuyết về vua Midas, vì vua đã cầu xin chúa trời ban cho mình phép lạ có thể biến tất cả những gì ông ta chạm vào thành vàng. Nhưng ngay sau đó, ông ta nhận ra rằng phép lạ này không phải là một món quà tốt đẹp. Sự vui sướng ban đầu của ông ta sau đã biến thành nỗi đau khổ, bởi vì mọi thức ăn, đồ uống và cuối cùng là cô con gái yêu của ông ta cũng bị biến thành vàng.

ĂN BỚT, ĂN XÉN TIỀN

Trước khi phát minh ra máy đúc tiền, đồng tiền không có hình dạng tròn đều. Người ta dễ dàng cắt xén mép đồng bạc mà không bị nhận ra và đồng tiền vẫn được sử dụng để chi tiêu một cách bình thường. Các mẩu phoi này được cắt từ những đồng tiền của Anh (vào cuối thế kỷ 17) và được đem nấu chảy. Ở Luân Đôn, dưới thời trị vì của William III (1689-1702), người phạm tội này sẽ bị xử tử hình.

BA MƯƠI ĐỒNG BẠC

Một trong những tội ác nổi tiếng nhất thế giới, vụ phản bội chúa Giêxu của một trong những tín đồ là Giuda đã được thưởng bằng 30 đồng bạc. Người ta ngờ rằng những đồng tiền thưởng này có nguồn gốc từ đồng shekel bạc của thành phố Tyre thuộc xứ Phênixi. Đồng shekel của Tyre là những đồng bạc ròng rất sẵn có ở Palextin thế kỷ thứ nhất.

Hình chúa trời Melqart của người Phênixi được in trên mặt trước những đồng shekel bạc này

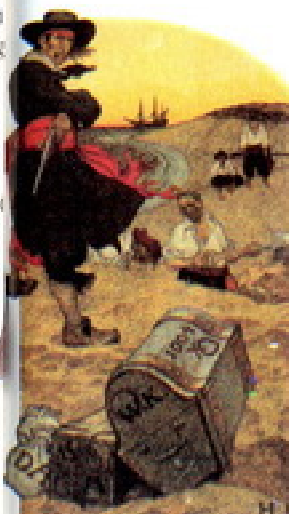

BẠN CÓ PHẢI LÀ MỘT NGƯỜI KEO KIỆT?

Quan tâm đến số tiền mình có là một ý tưởng hay, nhưng nếu bạn để điều này ám ảnh nhiều đến mức bạn không dám chi tiêu một đồng nào cho bản thân mình hoặc cho người khác, thì chẳng còn nghi ngờ gì nữa, bạn đã bị biến thành nạn nhân của ma lực đồng tiền.

CƯỚP BIỂN CŨNG BIẾT... LO XA!

Các đội tàu chở tiền của Tây Ban Nha chuyên chở bạc là các "đồng tám" và đồng đublun vàng từ Mêhicô sang Tây Ban Nha đã trở thành mục tiêu chính của những tên cướp biển. Vì bọn cướp ít có cơ hội để tiêu pha những gì cướp được, nên chúng thường chôn giấu đống của đó, để dành làm "quỹ nghỉ hưu".

TẶNG VẬT CỦA TÌNH YÊU VÀ ĐỒ LƯU NIỆM

Ở Anh và Mỹ, những đôi trai gái đã đính ước có thói quen trao nhau những đồng tiền làm vật bảo đảm cho tình yêu (trên cùng). Đồng tiền kỷ niệm cũng được đúc để tưởng nhớ người thân đã mất (giữa), hoặc để chuyển tải một thông điệp (dưới, trái) cũng như để kỷ niệm ngày sinh (dưới cùng).

Đồng xu tưởng nhớ đứa trẻ chết lúc mới 18 tháng tuổi

Trái tim và đôi chim bồ câu biểu tượng cho tình yêu

Huyền thoại và ma lực

Không mấy khó khăn để xét lý do tại sao tiền được người đời xưa coi là nguồn gốc của may mắn. Những người giàu có dường như được trời ban cho nhiều may mắn bởi họ có thể mua được tất cả những thứ họ cần. Tuy nhiên, nhiều nền văn hóa tin rằng tiền có nhiều ma lực hơn thế. Một số người tin rằng tiền có thể phòng trừ tà ma. Các hình ảnh và lời lẽ trên đồng tiền thường góp phần làm tăng thêm "quyền lực" của nó giúp đem lại may mắn.

Người chết nộp tiền đò cho người lái đò sông Mê

Đồng tiền giấy 50 000 000 dola này được nói là do Ngân hàng Âm Phủ phát hành

TIỀN ÂM PHỦ

Người Trung Quốc thường đốt những tờ giấy bạc đặc biệt như thế này để gửi cho tổ tiên mình dưới âm phủ.

Những đồng tiền này được đúc từ thời hoàng đế Khang Hy của Trung Quốc. Những chữ trong tên ông có nghĩa là an khang, thịnh vượng được in trên mặt đồng tiền.

QUA SÔNG XIN NỘP TIỀN ĐÒ

Theo thần thoại Hy Lạp, người cổ Hy Lạp phải đặt một đồng bạc vào mồm người chết để trả tiền đò cho thần Charon để qua sông Styx đến Cõi Âm. Đồng tiền ở minh họa phía trên tìm thấy trong mồm một hài cốt Ba Tư.

THANH KIẾM VÀ NHỮNG ĐỒNG TIỀN CHỮA BỆNH

Thanh kiếm trừ tà này của người Trung Quốc có buộc các đồng xu được treo trên đầu giường người bệnh để xua đuổi tà ma. Đôi khi người ta dùng các bùa dạng đồng tiền (trên cùng) để thay thế. Ở Anh, vua chúa ban cho các thuộc hạ bị ốm đau bệnh tật một đồng tiền vàng (giữa) để giúp chữa bệnh. Ở Đức, các đồng bạc như hình dưới được coi là vật bảo vệ con người tránh xa dịch bệnh.

Kiếm trừ ma dùng để xua đuổi quỷ dữ

Người Trung Quốc tin rằng màu đỏ đem lại may mắn cho họ

Chúa khỉ Hanuman, người che chở cho dân lành

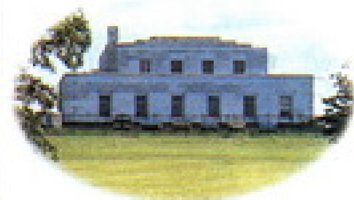
NHỮNG ĐỒNG TIỀN MANG TÍNH TÔN GIÁO

Những người đi xa mang theo bùa là đồng tiền bằng bạc (hình trên bên trái) để được thánh George (vị thánh của những người cưỡi ngựa) phù hộ. Những người theo đạo hồi ở Ấn Độ khắc tên người sáng lập ra đạo Hồi là Mohammed trên mặt đồng rupi bạc (hình trên bên phải). Hình chúa khỉ Hanuman trên đồng rupi bạc (dưới) đem lại sự nhân nhã cho người Hindu.

Đồng đôla Mỹ

Đồng tiền của nước Mỹ do kho bạc Mỹ phát hành, nó có đơn vị là đôla (dollar) và xu (cent). Ban đầu, tiền kim loại và tiền giấy được dân di cư từ châu Âu mang vào dùng ở Bắc Mỹ. Nhưng nước Anh không phát hành tiền kim loại và tiền giấy cho dân định cư Anh hoặc các nước thực dân khác, nên thay vào đó họ sử dụng thuốc lá, vỏ sò, hạt cây và những "đồng tám" nhập từ Tây Ban Nha, gọi là "đôla". Thực dân cũng tự phát hành tiền giấy riêng của họ, gọi là "giấy bạc" (bill). Đồng đôla đã được lựa chọn làm đồng tiền của nước Mỹ trước khi bản Tuyên ngôn Độc lập được ký ngày 4-7-1776. Đồng đôla đầu tiên của Mỹ được phát hành năm 1775 là tiền giấy - tờ giấy bạc Continental (tiền của các thuộc địa đấu tranh giành độc lập). Đồng đôla bằng bạc cũng được phát hành, bắt đầu vào năm 1794. Ngày nay, đồng đôla Mỹ được lưu hành rộng khắp thế giới.

AI DÁM VÀO THÌ XIN MỜI!

Fort Knox ở Kentucky là một tòa nhà cất giữ vàng ròng của Mỹ từ năm 1938. Vàng được cất trong các hầm bằng sắt và bê tông bên trong tòa nhà chịu được bom và có lính canh được trang bị súng máy bảo vệ.

TIỀN CÁC THUỘC ĐỊA ANH

Dân các thuộc địa Anh không dùng bất cứ đồng tiền nào của Anh. Thay vào đó, họ sử dụng ngũ cốc và thuốc lá, đồng thời phát hành đồng tiền kim loại và tiền giấy của riêng họ theo hệ thống đồng bảng, silinh và penny (xu). Những đồng silinh của bang Masachusetts này có từ năm 1652; tờ giấy bạc mệnh giá 4 penny của bang Pensylvania có từ năm 1755.

Chuỗi các vòng tròn móc vào nhau trên hình mẫu bằng thiếc này thể hiện 13 bang cùng hợp sức chống lại Anh

GIẤY BẠC CONTINENTAL CURRENCY

Khi những người di cư cắt đứt quan hệ với Anh, họ đã tài trợ cho cuộc chiến tranh cách mạng bằng những đồng đôla giấy do Continental Congress (Quốc hội các thuộc địa đấu tranh giành độc lập) phát hành. Năm 1776, người ta đã có dự tính về đồng đôla bạc, nhưng nó không bao giờ được phát hành, mặc dù đã có mẫu thiếc của đồng đôla như trên hình.

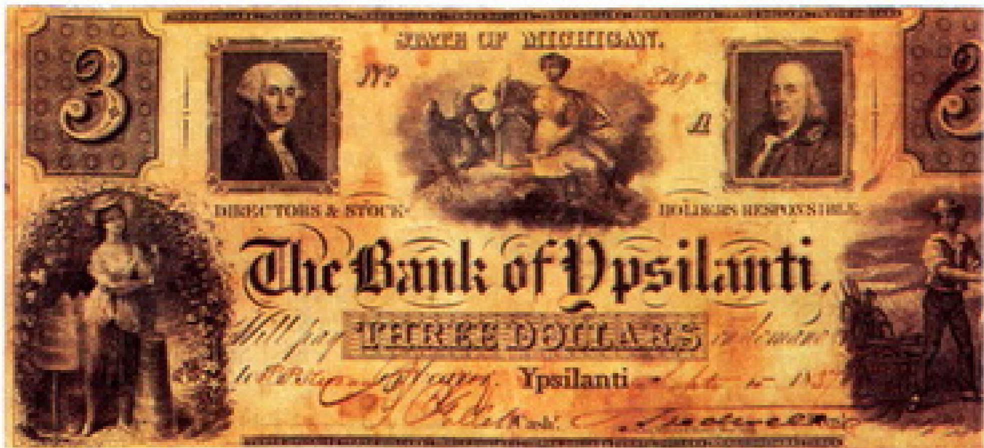
ĐỒNG TIỀN KIM LOẠI ĐẦU TIÊN CỦA MỸ

Sau một thời gian lập kế hoạch và thử nghiệm, năm 1793 Mỹ bắt đầu phát hành một loạt đồng tiền kim loại chuẩn trên cơ sở đồng đôla. Đồng một xu bằng đồng được phát hành năm 1793 (phải), tiếp đó là đồng một đôla bằng bạc năm 1794 (giữa) và đồng 10 đôla bằng vàng có hình đại bàng năm 1795 (trái). Kích cỡ đồng một xu được lấy từ đồng nửa penny của Anh; kích cỡ đồng một đôla được lấy từ "đồng tám" của Tây Ban Nha.

TIỀN LÁ

Lá cây thuốc lá được bó lại và chính thức được sử dụng làm tiền ở các bang Virginia và Maryland vào thế kỷ 17 và 18.

GIẤY BẠC 3 ĐÔLA

Thế kỷ 19, phần lớn tiền được lưu hành ở Mỹ dưới dạng những tờ đôla giấy. Tờ giấy bạc này được một ngân hàng tư nhân nhỏ ở Ypsilanti, bang Michigan phát hành năm 1837.

LAS VEGAS

Những đồng đôla kim loại vẫn còn tồn tại trong các sòng bạc ở Las Vegas và Atlantic City, bang New Jersey. Ở đó, người ta đánh bạc bằng cách nhét những đồng xu này vào khe của các máy chơi ăn tiền mà thực chất là những "kẻ cướp một tay".

MỘT HÌNH ẢNH CỦA THỜI KỲ SUY THOÁI

Cuộc đại suy thoái kinh tế bắt đầu xảy ra khi thị trường chứng khoán bị sụp đổ vào năm 1929. Giá trị của đồng đôla khi đó bị giảm mạnh. Đến cuối năm 1931, 4.000 ngân hàng đã bị đóng cửa. Nạn thất nghiệp hàng loạt đã xảy ra, và nhiều người phải sống nhờ vào lòng từ thiện của người khác. Trên ảnh là đông người xếp hàng để nhận bánh mì cứu trợ.

ĐỒNG MỘT PHẦN TƯ ĐÔ LA LƯU NIỆM

Năm 1976, một trong những hoạt động kỷ niệm lần thứ 200 quốc khánh Mỹ là phát hành những đồng tiền lưu niệm như thế này.

ĐỒNG ĐÔLA HỒNG

Năm 1976, đồng một đôla in chân dung người đứng đầu phong trào phụ nữ Mỹ là Susan B. Anthony được phát hành. Nhưng nó thường bị nhầm với đồng một phần tư đôla nên sau đó không được đúc nữa. Hiện nay có 441 triệu đôla mang hình Susan B.Anthony đang được khóa chặt để chờ người ta định đoạt số phận.

ĐỒNG ĐÔLA EISENHOWER

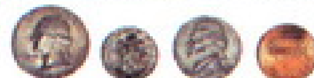
Những đồng tiền gần đây có thiết kế chính là hình các tổng thống Mỹ: Eisenhower trên đồng một đôla; Kennedy trên đồng nửa đôla; Washington trên đồng một phần tư đôla; Franklin D.Roosevelt trên đồng hào; Jefferson trên đồng năm xu; và Lincoln trên đồng một xu.

ĐỔ XÔ ĐI TÌM VÀNG

Sau khi người ta tìm thấy vàng ở California vào năm 1848, mạt vàng và quặng vàng được sử dụng như tiền ở những nơi khai thác vàng. Khi vàng lan đến San Francisco là trung tâm bùng nổ cuộc đào vàng, thì nó được làm thành những đồng tiền như đồng 50 đôla này.

Tiền ngày nay

25 xu (cent) 10 xu 5 xu 1 xu

Trên mỗi tờ đôla đều có thiết kế chính là chân dung của các vị tổng thống khác nhau

Tiền Pháp

Ngày nay, tiền của Pháp là đồng frăng được chia thành một trăm xu. Đồng tiền Pháp được biết đến sớm nhất là đồng bạc Hy Lạp, được làm ở Massilia (Marseilles) gần 2.500 năm trước. Từ thế kỷ thứ hai trước Công nguyên, người Gôlơ (người Xentơ có ở Pháp) đã đúc những đồng tiền bắt chước mẫu đồng tiền Hy Lạp, nhưng khi người La Mã chinh phục được người Gôlơ, họ đã đưa đồng tiền của họ vào theo. Các mẫu tiền La Mã vẫn còn được sử dụng cho đến khi các vua Pháp gốc Đức lật đổ đế chế La Mã và bắt đầu phát hành những đồng đơniê (denier) bạc. Đây mới là những đồng tiền thực sự đầu tiên của Pháp. Đồng frăng (franc), được phát hành ban đầu dưới dạng đồng tiền vàng vào năm 1360 và dưới dạng đồng bạc vào năm 1577, mãi đến năm 1795 mới trở thành đơn vị tiền tệ chính của Pháp. Sau đó, do hậu quả của cách mạng và chiến tranh, giá trị của đồng frăng đã thay đổi nhiều lần. Thay đổi căn bản cuối cùng là vào năm 1960, khi nước Pháp phát hành đồng frăng mới có giá trị bằng 100 đồng frăng trước đó.

THẦN BẢO HỘ CỦA NHỮNG NGƯỜI THỢ ĐÚC TIỀN

Thánh Eligius, thần bảo hộ của những người thợ đúc tiền và thợ làm vàng, đã làm việc tại sở đúc tiền Pari cho các vua Merovingia của người Gôlơ trong suốt thế kỷ 7. Trong bức tranh vẽ trên kính màu này, thần đang sử dụng các công cụ truyền thống để làm tiền.

NHỮNG ĐỒNG TIỀN BẠC HY LẠP

Thế kỷ 5 trước Công nguyên, thuộc địa của Hy Lạp ở Massilia đã phát hành những đồng bạc nhỏ với nhiều mẫu khác nhau, như đồng tiền nhỏ có nhọn ở trên cùng. Thuộc địa này vô cùng thịnh vượng và vào khoảng 350 năm trước Công nguyên, các đồng bạc của nó đã được người Xentơ ở Gôlơ và vùng Bắc Ý sử dụng rộng rãi.

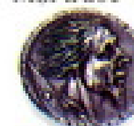
Nữ thần Hy Lạp

VÀNG XENTƠ

Hình đầu vị thần Hy Lạp Apollo trên đồng tiền này (năm 100 trước Công nguyên) đã được người Xentơ sao chép từ đồng tiền đầu tiên của người Hy Lạp.

Mặt sau

Mặt trước

"LUD" là chữ viết tắt của "Ludivicus", dạng tương đương của "Louis" trong tiếng Latinh

CHIẾN BINH XENTƠ

Trên mặt trước đồng bạc này của nền Cộng hòa La Mã, có chân dung giống như thật của một thủ lĩnh người Gôlơ, còn trên mặt sau có hình chiến xa của ông. Đồng tiền này được làm vào khoảng năm 48 trước Công nguyên, ngay sau khi hoàng đế La Mã Julius Caesar chinh phục được xứ Gôlơ.

Mũi thuyền của người La Mã

TIỀN CỦA NGƯỜI GÔLƠ THUỘC LA MÃ

Các chữ "CIV" trên đồng tiền này là chữ viết tắt của "Colonia Julia Viennensis", có nghĩa là "thuộc địa của hoàng đế La Mã Julius tại Vienne". Vienne nằm ở miền nam nước Pháp; đồng tiền này được đúc ở đó vào khoảng năm 36 trước Công nguyên.

Louis XIV đã chọn mặt trời làm biểu tượng cho mình, vì ông tự xem mình là trung tâm của mọi quyền lực trong vũ trụ

ĐỒNG ECU BẠC

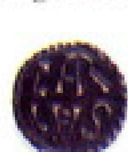
Từ thời Francis I (1515-1547), chân dung các vua Pháp đã được in trên đồng tiền. Trên đồng ecu này là hình vua Louis XIV (vị "Vua Mặt trời"). Gần đây, Cộng đồng Kinh tế châu Âu đã lấy lại cái tên ECU đó (nhưng là viết tắt của "European Curency Unit", có nghĩa là đơn vị tiền tệ châu Âu) dùng làm đơn vị tiền tệ chung của châu Âu.

ĐỒNG ĐƠNIÊ VÀ ĐỒNG GROS BẠC

Vua Charlemagne (742-814) đã cho phát hành đồng đơniê này (trái). Đồng đơniê đã được cha của ông là Pepin, vị vua đầu tiên của Pháp đặt ra. Nó gần như là đồng tiền duy nhất được sử dụng tại Pháp cho đến khi vua Louis IX phát hành đồng gros bạc vào năm 1266 (phải).

PHILIPPE "LE BEL"

Philippe IV, người đã trị vì từ 1285 đến 1314, được mệnh danh là "Le Bel" - Người đẹp. Đồng tiền vàng tuyệt đẹp này quả cũng xứng đáng với cái tên như vậy! Cho đến thời Philippe, tiền vàng vẫn còn rất hiếm.

Đồng tiền "sol" (của Pêru) thường được biết đến với tên "sou"

TIỀN GIẤY TRONG CÁCH MẠNG TƯ SẢN PHÁP

Từ năm 1790 đến 1793, người ta phát hành các đồng tiền giấy gọi là "assignat" để phục vụ cho cuộc Cách mạng Pháp. Các đồng tiền kim loại tiếp tục được phát hành với tên gọi như thời trước cách mạng, nhưng có thay đổi thiết kế cho phù hợp với tình hình chính trị. Đồng frăng trở thành đơn vị tiền tệ chính vào năm 1795.

Đồng 5 livre của Louis XVI được phát hành năm 1792, một năm trước khi ông bị xử chém

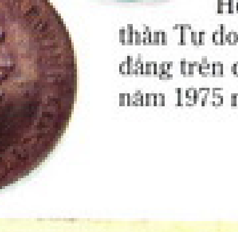
ĐỒNG TIỀN KỶ NIỆM

Các đồng tiền kỷ niệm thường được phát hành để lưu thông rộng rãi. Đồng một frăng 1988 này là để kỷ niệm lần thứ 30 ngày Charles De Gaulle được bầu làm tổng tống.

Chân dung Napoléon Bonaparte bắt đầu xuất hiện trên các đồng tiền từ năm 1802, năm ông được bầu làm Tổng tài của nền Cộng hòa. Ông trở thành hoàng đế năm 1804

Hình ông vua được thay thế bằng hình ba thần là Herculess, nữ thần Tự do và nữ thần Bình đẳng trên đồng 5 frăng năm 1975 này

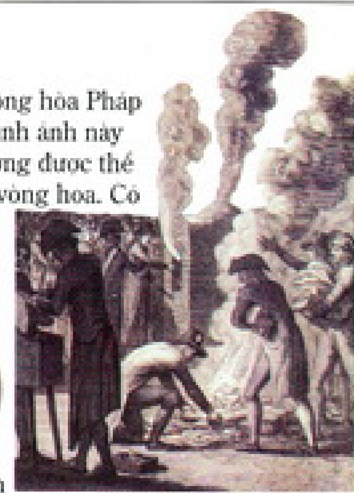
TIỀN GIẤY ĐỊA PHƯƠNG

Trong suốt Chiến tranh thế giới thứ nhất và vài năm sau đó, hầu hết tiền lẻ là do các địa phương phát hành. Cả hai loại tiền xu và tiền giấy, như tờ giấy bạc 50 xu này của thành phố Grenoble, đều do các hiệp hội thương mại địa phương phát hành.

NĂM MARIANNE

Từ năm 1793, thiết kế chính trên đồng tiền của nền Cộng hòa Pháp là hình đầu một phụ nữ đại diện cho nền Cộng hòa. Hình ảnh này đã trở nên nổi tiếng với tên gọi "Marianne". Nàng thường được thể hiện với chiếc mũ biểu tượng cho tự do, hoặc đội một vòng hoa. Có rất nhiều mẫu khác nhau được sử dụng. Năm đồng tiền trên hình thuộc về năm nền Cộng hòa khác nhau.

Đồng tiền nền Cộng hòa thứ nhất, 1792-1804

Đồng tiền nền Cộng hòa thứ hai, 1848-1852

Đồng tiền nền Cộng hòa thứ ba, 1871-1940

Đồng tiền nền Cộng hòa thứ năm, từ 1958 đến nay

Đồng tiền nền Cộng hòa thứ tư, 1945-1958

TỐT HƠN LÀ ĐỐT ĐI

Vì có quá nhiều đồng "assignat" được phát hành nên chúng đã bị mất giá. Năm 1796, người ta đã phá hủy máy in tiền và đốt những đồng tiền được in.

Tiền ngày nay

10 frăng (franc) 5 frăng 2 frăng

1 frăng 50 xu (centime)

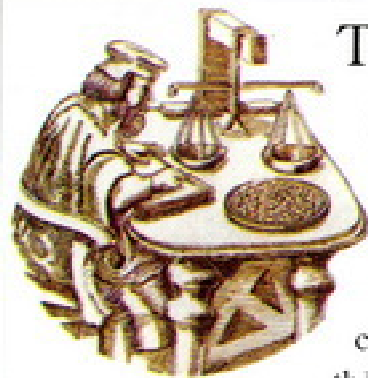
20 xu 10 xu 5 xu

Chỗ có hình mờ

Bức tranh khắc này thể hiện một ông chủ xưởng đúc tiền đang cân tiền, thế kỷ 14

Tiền Đức

Đồng mác (mark), được chia thành 100 xu (pfennig) là đơn vị tiền tệ của cả Cộng hòa Liên bang Đức ở Tây Đức và Cộng hòa Dân chủ Đức ở Đông Đức trước đây. Đồng mác được sử dụng làm đơn vị tiền tệ chính vào năm 1871 khi Wilhelm I, vua Phổ, thành lập Đế chế Đức. Trước đấy, "mác" được sử dụng như một đơn vị trọng lượng, còn các đồng tiền chính là tale (thaler), gulden (gulden) và đuca (ducat). Đồng pfennig còn có lịch sử lâu đời hơn. Nó là tên gọi của đồng bạc Đức thế kỷ 11. Trước khi Đế chế Đức được thành lập, mỗi vương quốc, bang và thành phố của Đức đều có hệu thống tiền tệ riêng. Các hệ thống tiền tương tự đã tồn tại ở những nước lân cận là Ba Lan, Séc, Xlôvakia, Áo và Thụy Sĩ.

TIỀN VÀNG LA MÃ

Đồng vàng to này được đúc tại xưởng đúc tiền Trier để thưởng cho các chiến binh phục vụ cho đế chế La Mã Constantius I. Nước Anh phải quỳ gối trước ông khi ông đang được Victory, nữ thần chiến thắng của La Mã phong làm vua.

Conrad II, vua xứ Saxony (1024-1039)

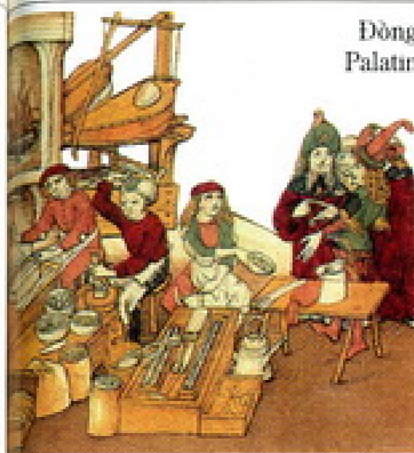

ĐỒNG PFENNIG BẠC

Những đồng pfennig bạc đầu tiên, như đồng tiền trên cùng, có thiết kế như tiền của Anh và Pháp. Nhưng đến thế kỷ 12, đã xuất hiện nhiều mẫu tiền Đức chính hiệu nhưng rộng và mỏng hơn. Đồng tiền bên trái do hoàng đế Frederick (1152-1190) phát hành, và đồng tiền bên phải do Otto I của Brandenburg (1157-1184) phát hành.

Trên bức tranh của Thụy Sĩ thế kỷ 15 này, bạn có thể thấy các thợ đúc tiền đang đúc những đồng pfennig nhỏ bằng bạc

Đồng tiền được phát hành ở Rhenish Palatine có hình thánh John the Baptist (người làm lễ rửa tội)

Đồng tiền phát hành ở Trier có hình thánh Peter

Đồng tiền phát hành ở Basel có hình Đức Mẹ Đồng Trinh

FREDERICK ĐẠI ĐẾ NƯỚC PHỔ

Frederick, vị Vua Thông thái (1740-1786) đã tổ chức lại hệ thống tiền tệ của mình dựa trên đồng tale và đồng pfennig. Đồng tiền vàng này, được đúc tại Beclin năm 1750, có giá trị bằng 10 tale.

ĐỒNG GUNDEN VÀNG

Các đồng tiền vàng bắt đầu được phát hành với số lượng lớn vào thế kỷ 14. Nó có cùng kích cỡ với đồng florin của Ý.

Đồng tale của bá tước Stephen ở Slick, 1519

Đồng tale của Johan Wilhelm, công tước Phổ, 1569

ĐỒNG TALE (THALE) BẠC

Thế kỷ 15, việc tìm ra các mỏ bạc lớn ở Joachimsthal xứ Bohemia (nay là áo) đã dẫn tới việc phát hành những đồng bạc mới có kích cỡ lớn. Chúng được gọi là đồng Joachimsthaler, hoặc gọi tắt là "thaler". Từ dollar (đôla) là cách gọi tiếng Anh của tên này. Bạc từ các mỏ Bohemia được xuất khẩu sang khắp Tây Âu.

Cánh tay của Chúa đang đội vòng hoa cho ngựa

Đồng 4 tale của Christian Ludwig, công tước xứ Brunswick - Luneburg, 1662

Hình ảnh ngựa phi trên mỏ bạc là biểu tượng của Luneburg

TỜ BẠC 5 MÁC

Khi Wilhelm I của nước Phổ trở thành hoàng đế Đức 1871, ông đã xây dựng lại hệ thống tiền tệ của Đức, lấy đồng mác làm đơn vị tiền tệ chính. Một tale tương đương với 5 mác.

ĐỒNG 10 PFENNIG ĐÔNG ĐỨC

Đông Đức và Tây Đức đều sử dụng những đồng tiền riêng của mình kể từ năm 1948. Mẫu tiền Đông Đức phản ánh lao động và nông nghiệp. Mặt sau của đồng 10 pfennig có hình bánh xe răng cưa biểu tượng cho công nghiệp, và bông lúa mì biểu tượng cho nông nghiệp.

Tiền ngày nay

Mẫu tiền với bánh xe răng cưa và bông lúa mì

10 pfennig

50 pfennig

1 mác (mark)

2 mác

5 mác

TIỀN CHẤT ĐỐNG

Sau Chiến tranh thế giới thứ nhất, hệ thống tiền tệ Đức đã sụp đổ và tiền trở nên vô giá trị. Người ta dùng tiền làm giấy dán tường và cho trẻ con hàng bó tiền để chơi.

LOẠN SỐ KHÔNG

Đồng mác ngày càng bị mất giá sau Chiến tranh thế giới thứ nhất nên khi đi mua hàng người ta phải đem theo rất nhiều tiền. Để tránh điều bất tiện này, các ngân hàng đã phát hành những tờ giấy bạc có mệnh giá rất cao, như tờ bạc Cologne trị giá tới 200 triệu mác này. Các nhân viên ngân hàng gặp rất nhiều khó khăn trong công việc vì số lượng những con số 0 ngày càng tăng.

Đồng tiền làm bằng sắt

TIỀN ĐỊA PHƯƠNG

Trong và sau Chiến tranh thế giới thứ nhất, những đồng tiền xu và tiền giấy lẻ đã được chính quyền cấp địa phương phát hành.

Tiền Vương quốc Anh

Nhà máy đúc tiền hoàng gia đứng cạnh tháp Luân Đôn đã 1000 năm nay

Tất cả các vùng thuộc Vương quốc Anh - Anh, Xcốtlen, Bắc Ailen, xứ Uên, đảo Man và các đảo ở Channel - hiện nay cùng sử dụng một hệ thống tiền tệ, dựa trên đồng bảng Anh được chia thành 100 xu (penny). Trước năm 1971, đồng bảng Anh được chia thành 240 penny, 12 penny bằng một silinh (shilling). Trừ Anh và xứ Uên là hai vùng sử dụng cùng một loại tiền của Ngân hàng Anh, mỗi vùng lại có các đồng tiền giấy khác nhau được lưu hành. Đảo Man và các đảo Guernsey và Jersey ở Channel cũng phát hành các đồng tiền kim loại khác nhau. Những vùng khác sử dụng các đồng tiền kim loại Anh do sở đúc tiền hoàng gia ở Llantrisant, xứ Uên chế tạo. Người Xentơ và người La Mã đã đem tiền vào Vương quốc Anh và từ đó Vương quốc Anh đã đem tiền của mình đi khắp thế giới, chủ yếu thông qua buôn bán và chiến tranh. Ngày nay đồng bảng Anh vẫn là một trong những đồng tiền mạnh nhất thế giới.

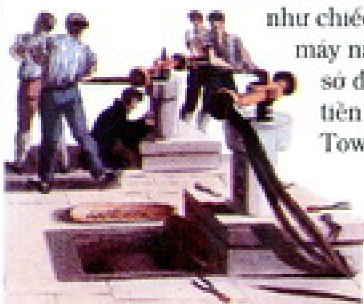

VÀNG XENLƠ

Cunobelin, vị vua thời cổ đại của bộ tộc Catuvellauni, được đặt tên cho đồng xentơ này (10-40 sau Công nguyên).

TIỀN LÀM BẰNG MÁY

Năm 1566, đồng 6 penny bạc của nữ hoàng Elizabeth I lần đầu tiên được làm bằng máy ép có trục vít, giống như chiếc máy này tại sở đúc tiền Tower.

Đồng 6 penny (sixpence) bằng bạc

ĐỒNG PENNY SAXON VÀ VICKING

Người Anglo-Saxon đã phát hành đồng penny bạc. Đồng tiền bên trái có hình vua của người Saxon là Alfred Đại Đế. Eric Bloodaxe, vua của người Vicking ở York, được in hình trên đồng tiền bên phải.

SỞ ĐÚC TIỀN CỦA NGƯỜI LA MÃ

Sở đúc tiền của người La Mã ở Luân Đôn (Londinium) đúc những đồng tiền bằng đồng thiếc này cho hoàng đế Maximian. Tên của sở đúc tiền là "LON" được in ở phía dưới đồng tiền.

LADY GODIVA

Theo truyền thuyết, Lady (phu nhân) Godiva đã mình trần cưỡi ngựa qua các đường phố ở Coventry để thuyết phục chồng bà giảm mức thuế quá nặng. Người duy nhất nhìn trộm bà cưỡi ngựa qua phố đã trở nên nổi tiếng với tên gọi "Tom nhìn trộm".

Quán trọ "The Queen's Head" (Đầu Nữ hoàng), Luân Đôn

TIỀN LẺ

Thế kỷ 17, sự thiếu hụt tiền lẻ đã khiến các thương nhân và các chủ trọ phát hành các đồng tiền bằng đồng trị giá 1/4 penny và nửa penny.

ĐỒNG NỬA PENNY BẰNG ĐỒNG

Đồng nửa penny bằng đồng chính thức đầu tiên của Anh ra đời năm 1672, có hình người phụ nữ biểu tượng nước Anh ở mặt sau.

Vành mép dày lên ở các đồng tiền được làm năm 1797 bằng máy ép hơi nước đã làm cho chúng có biệt hiệu là "bánh xe"

TIỀN LẺ Ở THẾ KỶ 18

Cuối thế kỷ 18, các địa phương lại phát hành tiền lẻ, do chính phủ không thực hiện được việc phát hành các đồng tiền đồng. Các thương nhân địa phương phản ứng lại bằng cách tự cho ra những đồng token đồng. Đồng nửa penny có hình một tu sĩ xứ Uên (trên) do một công ty khai thác đồng ở xứ Uên đúc. Đồng tiền có hình Lady Godiva (giữa) được phát hành ở thành phố Conventry (giữa).

ĐỒNG GROAT VÀ NOBLE

Thế kỷ 14, khi thương mại được mở rộng, bên cạnh đồng penny bạc tiêu chuẩn, người ta còn phát hành thêm một số đồng tiền mới có giá trị lớn. Đồng groat bạc (trái) trị giá 4 penny và đồng noble vàng (phải) - 80 penny.

ĐỒNG PENNY BẠC CỦA ANH

Năm 1279, vua Edward I đã cho phát hành đồng penny bạc mới, "đồng xtéclinh". Đồng tiền mới này của ông được sử dụng trong thương mại thông dụng đến mức rất nhiều đồng tiền nước ngoài đã được làm bắt chước giống như thế. Trên hình, đồng tiền bên trái và đồng xtéclinh của Edward I, và đồng bên phải là của Robert Bruce, vua Xcốtlen.

Các vua Xcốtlen luôn quay mặt trên sang một bên trên đồng penny

Vết ấn bằng khuôn dấu để kiểm tra xem đồng tiền có được làm bằng vàng nguyên chất không

ĐỒNG XÔVOREN VÀNG

Đồng bảng Anh đầu tiên trị giá 240 penny bạc do vua Henry VII phát hành năm 1489. Đồng tiền này (khoảng năm 1545) được đúc tại sở đúc tiền Southwarrk theo ý vua Henry VIII, người ngồi trên ngai vàng choán hết bề mặt đồng tiền.

ĐỒNG VÀNG HỢP NHẤT

Năm 1604, vua James I đã cho phát hành một đồng bảng mới. Đồng tiền này (năm 1650) được đúc trong thời gian xảy ra nội chiến ở Anh. Khi đó nước Anh do Nghị viện điều hành, sau khi con trai của James là vua Charles I bị xử tử.

ĐỒNG "GHINÊ" VÀNG

Đồng bảng vàng được làm bằng máy này (1663) có hình vua Charles II. Hình con voi ở phía dưới cho biết nó đã được đúc bằng vàng lấy từ Bờ biển Ghinê, châu Phi.

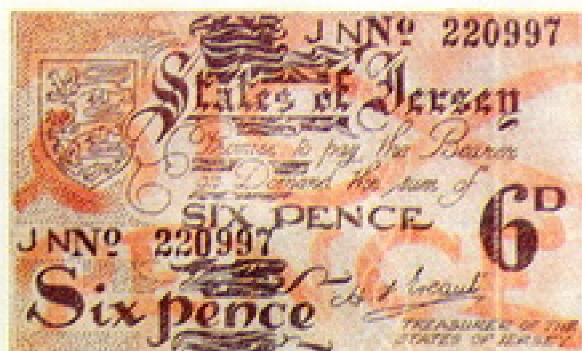

ĐỒNG XÔVORENVÀNG MỚI

Một đồng bảng vàng mới đã được phát hành dưới thời vua George trị vì (1738-1820). Nó cũng được gọi là đồng xôvoren vàng, giống như đồng bảng vàng đầu tiên.

Nữ hoàng Victoria thích tặng đồng 5 bảng như đồng tiền này để kỷ niệm cho các vị khách của hoàng gia

GIẤY BẠC 6 PENNY TRONG THỜI CHIẾN

Đảo Jersey đã phát hành những tờ giấy bạc được thiết kế riêng và tự in trong Chiến tranh thế giới lần thứ hai.

ĐỒNG GHINÊ GIẤY

Tiền giấy đã trở nên thông dụng ở Anh thế kỷ 18. Đồng ghinê Xcôtlen năm 1777 này là đồng tiền giấy đầu tiên được in bằng ba màu. Lúc đó, một "ghinê" vàng tương đương với một bảng và một silinh.

Đồng florin năm 1849

Đồng 10 penny ngày nay

ĐỒNG TIỀN THẬP PHÂN

Năm 1849, người ta đã thử thập phân hóa đồng tiền (chia nhỏ thành 10 đơn vị). Thử nghiệm đầu tiên là việc phát hành đồng hai silinh, gọi là đồng florin, tương đương 1/10 bảng. Đồng này trở thành đồng 10 penny sau khi quá trình thập phân hóa được thực hiện hoàn toàn vào năm 1971.

Tiền ngày nay

Tiền Ôxtrâylia và Niu Dilân

Các đồng bảng, sinlinh và penny của Anh đã được những người đi cư đầu tiên từ Anh mang vào Ôxtrâylia và Niu Dilân, nhưng do có quá nhiều tàu buôn đến đây, nên các đồng tiền của Ấn Độ, Hà Lan, Tây Ban Nha và Bồ Đào Nha còn thông dụng hơn. Năm 1792, những người định cư ở vịnh Sydney đã phát hiện ra một dạng tiền mới còn phù hợp với thị hiếu của họ hơn, khi một chiếc tàu buôn của Mỹ mang tên The Hope (Hy Vọng) chở đến một lô hàng rượu rum. Thứ chất lỏng quí hiếm này đã được dùng như tiền ở New South Wales cho đến năm 1813, khi nó được thay bằng dòng đôla bạc của Mỹ gốc Tây Ban Nha; đồng tiền này đã được lưu thông chính thức cho đến năm 1829. Đồng đôla hiện nay được Ôxtrâylia phát hành năm 1966, và Niu Dilân phát hành năm 1967, khi cả hai nước áp dụng hệ thống tiền tệ thập phân thay cho đồng bảng silinh và penny.

ĐỔ XÔ ĐI TÌM VÀNG

Việc tìm ra vàng ở Ôtrâylia đã thúc đẩy nhiều người đi tìm kiếm vàng.

ĐỒNG "ĐÔLA CÓ LỖ" VÀ ĐỒNG "DUMP"

Từ 1813 đến 1822, đồng đôla có lỗ ở giữa là đồng tiền chính thức ở New South Wales. Đồng "dump" bạc là phần giữa được cắt ra cũng là đồng tiền chính thức. Đồng đôla có giá trị bằng 5 silinh, và đồng dump - 15 penny.

VÀNG !

Năm 1851, vàng được tìm thấy ở Ôxtrâylia. Người ta đã dùng các hạt vàng nhỏ làm tiền cho đến năm 1852, khi xuất hiện các thỏi vàng được đúc ở Adelaide (trên), và sau đó là các đồng vàng (trên cùng). Đồng vàng "Kangaroo Office" không chính thức được làm năm 1853 ở cảng Philip, Melbourne. Năm 1853, người ta đã lập một xưởng đúc tiền ở Sydney để đúc các đồng xôvơren (phải) và đồng nửa xôvơren.

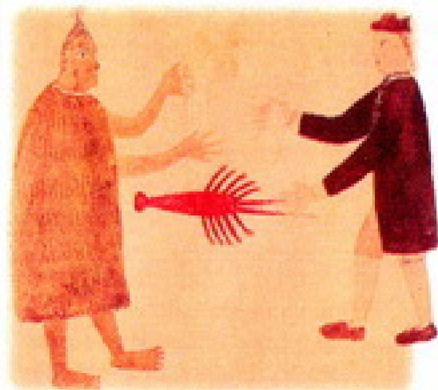
Đồng penny token Goldfields Thames, 1874

Đồng penny token "Advance Niu Dilân", 1881

GIẤY BẠC VÀ ĐỒNG TOKEN CỦA NIU DILÂN

Mặc dù các đồng tiền kim loại của Anh đã được sử dụng chính thức ở Niu Dilân, nhưng hầu hết tiền được sử dụng ở thế kỷ 19 là những đồng token bằng đồng được đúc tại địa phương, và những tờ giấy bạc như tờ này được một ngân hàng thương mại Anh phát hành năm 1857. Người ta đã phát hành hơn 140 đồng token khác nhau, như những đồng tiền này.

Đà điểu Ôxtrâylia, loài chim không bay và chạy rất nhanh

HÀNG ĐỔI HÀNG

Khi người châu Âu đến Ôxtrâylia và Niu Dilân, họ đổi quần áo và các công cụ kim loại lấy thức ăn của người thổ dân châu Úc và người Maori.

TIỀN ÔXTRÂYLIA

Năm 1910, người Ôxtrâylia đã đúc những đồng tiền Commonwealth (Khối thịnh vượng chung) của riêng họ. Đó là các đồng florin bạc (trên cùng), đồng silinh (trái), đồng 6 penny và đồng 3 penny. Năm 1911, các đồng penny bằng đồng thiếc (phải) và đồng nửa penny cũng được phát hành.

ĐỒNG TIỀN NIU DILÂN

Năm 1933, người Niu Dilân bắt đầu đúc tiền riêng của mình. Các đồng nửa crown bạc, florin (trái), silinh (dưới, trái), 6 penny và 3 penny đã được phát hành. Đồng penny và đồng nửa penny bằng đồng thiếc (dưới) bắt đầu được làm từ năm 1940.

Hình trang trí "may mắn" (tiki) này của người Maori được in trên đồng nửa penny bằng đồng thiếc từ 1940 đến 1965

GIẤY BẠC VÀ ĐỒNG TOKEN CỦA ÔXTRÂYLIA

Trong nửa sau thế kỷ 19, hầu hết tiền được lưu hành ở Ôxtrâylia là giấy bạc và các đồng token dùng cho việc buôn bán ở địa phương. Ngân hàng Queensland đã phát hành giấy bạc 3 bảng (trên) tại văn phòng ở Brisbane vào năm 1865. Đồng token bằng đồng lưu hành ở Tasmania và miền tây Ôxtrâylia được đúc tại Melbourne.

1 xu

20 xu

50 xu

Tiền ngày nay của Niu Dilân

Tiền ngày nay của Ôxtrâylia

20 xu

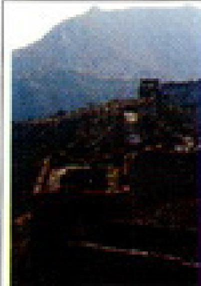

50 xu (cent)

1 đôla

Tiền Trung Quốc và Nhật Bản

Tiền ngày nay của cả Trung Quốc và Nhật Bản được phát triển từ các đồng đôla bạc do các thương nhân châu Âu và Mỹ đem vào. Chúng được dùng để đổi lấy tơ lụa, chè, vàng thỏi, đồ gốm sứ và cây đại hoàng ! Đồng đôla, được gọi là "đồng tiền tròn", hay "yuan" trong tiếng Trung Quốc và "yen" trong tiếng Nhật Bản, đã thay thế các đồng tiền truyền thống để trở thành đồng tiền chính. Việc đúc tiền xuất hiện ở Trung Quốc từ thế kỷ 6 trước Công nguyên và sau đó được áp dụng vào Nhật Bản. Ở Trung Quốc, bạc và vàng được sử dụng làm tiền với giá trị bằng đúng trọng lượng của chúng. Người Nhật làm tiền bằng các kim loại quý. Cả hai nước đều có những đóng góp quan trọng trong việc phát triển tiền giấy.

TRUNG QUỐC CỔ ĐẠI

Các đồng tiền Trung Quốc đầu tiên được đúc bằng đồng thiếc theo hình các công cụ, như đồng tiền hình chiếc mai này (khoảng 300 năm trước Công nguyên). Hình dạng này rất bất tiện, nên năm 221 trước Công nguyên, hoàng đế đầu tiên của Trung Quốc là Tần Thủy Hoàng đã cho thay bằng những đồng tiền tròn có lỗ vuông (dưới). Các đồng tiền hình công cụ như con dao này (phải) đã được hoàng đế Vương Mãng cho đúc lại trong một thời gian ngắn (7-23 sau Công nguyên).

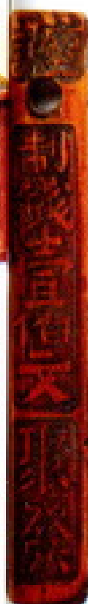

Các chữ cho biết trọng lượng của đồng tiền là nửa aoxơ

TIỀN TRE

Ở Thượng Hải, Trung Quốc thế kỷ 19, các thẻ tre được sử dụng làm tiền thay cho các đồng tiền tiêu chuẩn bằng kim loại nặng. Thẻ tre này có giá trị 100 đồng.

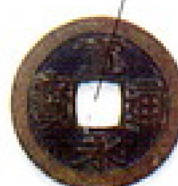
ĐỒNG TIỀN GIÁ TRỊ LỚN

Trong thời gian Trung Quốc bị thiếu đồng do các lực lượng khởi nghĩa chiếm được các vùng có mỏ đồng, triều đình đã cho phát hành các đồng tiền "giá trị lớn". Đồng tiền này (1854) có giá trị bằng 1.000 đồng tiền tiêu chuẩn.

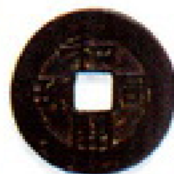
ĐỒNG TIỀN CỦA SHOGUN (TƯỚNG QUÂN) NHẬT BẢN

Năm 1626, shogun Nhật Bản đã cho phát hành đồng tiền tiêu chuẩn mới bằng đồng thiếc. Các chữ trên đồng tiền có nghĩa là "đồng tiền thịnh vượng vĩnh cửu".

Lỗ để luồn dây qua đồng tiền

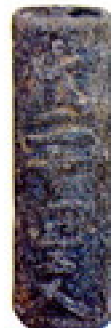

ĐỒNG TIỀN TIÊU CHUẨN

Năm 621 sau Công nguyên, nhà Đường ở Trung Quốc đã cho đúc đồng tiền tiêu chuẩn bằng đồng thiếc, bên trên có in bốn chữ xung quanh lỗ hình vuông (trên). Mẫu tiền này được sử dụng ở Trung Quốc cho đến lần phát hành cuối cùng vào năm 1912. Năm 708, loại tiền tương tự như thế này đã được đem vào Nhật.

"ĐỒNG VÀNG LỚN"

Oban ("đồng vàng lớn") năm 1860 này (trái) là đồng tiền điển hình của Nhật dưới thời Tokugawa Shogunate (1603-1868). Một số phe phái lớn ở Nhật đã phát hành đồng tiền riêng cho họ, như đồng tiền bằng chì này ở Kanragori (trên).

Chữ đề trọng lượng (10 aoxơ) và nét ký của vị quan phụ trách việc đúc tiền

Trên đồng đôla Đài Loan này có hình Ông Thọ của người Trung Quốc

RỒNG TRÊN GIẤY BẠC

Ngoài đồng đôla bạc, người Trung Quốc cũng phát hành các đồng đôla giấy. Giấy bạc này do Ngân hàng Hoàng gia ở tỉnh Giang Tô phát hành năm 1906.

ĐỒNG ĐÔLA TRUNG QUỐC

Nhiều đồng đôla bạc đã được nhập vào Trung Quốc. Vào thế kỷ 19, người Trung Quốc bắt đầu làm đồng đôla riêng; đầu tiên là những mẩu tiền địa phương không chính thức như đồng đôla Đài Loan này (những năm 1840), sau đó là những đồng đôla Hoàng Long (bắt đầu từ 1890).

ĐỒNG ĐÔLA NHẬT

Chịu ảnh hưởng của đồng đôla, người Nhật đã áp dụng loại đơn vị tiền này cho các đồng tiền kim loại của họ. Năm 1870, Nhật hoàng đã thay thế đồng tiền shogun truyền thống bằng đôla "rồng".

CÔNG NHÂN TOÀN THẾ GIỚI, ĐOÀN KẾT LẠI!

Đó là khẩu hiệu mà người ta có thể đọc thấy trên đồng đôla Trung Quốc này, do quân đội cộng sản phát hành ở tây bắc Trung Quốc năm 1934.

YUAN VÀ FEN

Người Trung Quốc gọi đồng đôla của họ là "yuan" (đọc là nguyên, có nghĩa là đồng tiền tròn) và đồng xu là "fen" (đọc là phân, có nghĩa là một phần trăm). Đồng 2 fen này do Ngân hàng nhân dân Trung Quốc phát hành năm 1953.

NHẬT HOÀNG

Nhật hoàng Mutsuhito trị vì Nhật Bản từ 1868-1912.

YEN VÀ SEN

Người Nhật gọi đồng đôla của họ là "yen" (đọc là yên, có nghĩa là đồng tiền tròn) và đồng xu là "sen" (tên của đồng tiền tiêu chuẩn truyền thống bằng đồng thiếc). Đồng 10 sen này do Nhật hoàng phát hành năm 1872.

Tiền ngày nay của Trung Quốc

5 (xu) fen — 2 xu — 1 xu

Tiền ngày nay của Nhật Bản

500 yên (yen)

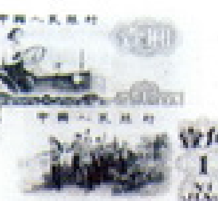

10 xu (trái) = 1 hào (phải)

10 yên

5 yên

Chứng chỉ ngoại tệ 10 xu

Chăm lo cho đồng tiền của mình

Xưa nay chưa bao giờ người ta nghĩ tốt về những người keo kiệt, nhưng ngày nay không ai bài bác việc một ai đó biết chăm lo cho đồng tiền của mình. Các biện pháp tiết kiệm của Chính phủ như an ninh xã hội và trái phiếu kho bạc, và rất nhiều dạng tài khoản ngân hàng mở ra cho chúng ta các hình thức để dành tiền phòng khi "trái nắng trở trời".

Trước khi có các ngân hàng tiết kiệm, người ta có thể đầu tư một lượng tiền lớn cho các thương gia hoặc thợ kim hoàn, nhưng chỉ có một cách giữ tiền vừa dễ vừa an toàn là cất giấu hoặc đem chôn. Trên thực tế việc cất giữ tiền kiểu này tạo nên hình ảnh của người keo kiệt. Ở nhà, chúng ta thường dùng hình thức tiết kiệm kiểu "bỏ ống" để giữ tiền.

KHO BÁU TRONG LỌ GỐM

Một kho báu gồm những đồng bạc Ba Tư thế kỷ 17 giấu trong một lọ gốm xanh, đã được khám phá ra vào năm 1960.

HỘP TIỀN TIẾT KIỆM BẰNG KIM LOẠI

Vứt chìa khóa của chiếc hộp đựng tiền tiết kiệm bằng kim loại này đi, và thế là bạn sẽ không bao giờ còn lấy được tiền ra nữa! Tiền xu được đút qua một khe được thiết kế để tự động đóng lại, còn tiền giấy được nhét vào qua một khe cong ở phía đối diện. Những người cẩn thận có thể tránh được cám dỗ của việc tiêu pha bằng cách gửi chìa khóa hộp tiền tại ngân hàng. Bằng cách đó, họ chỉ có thể "moi" nó khi nộp vào tài khoản tiết kiệm tại ngân hàng.

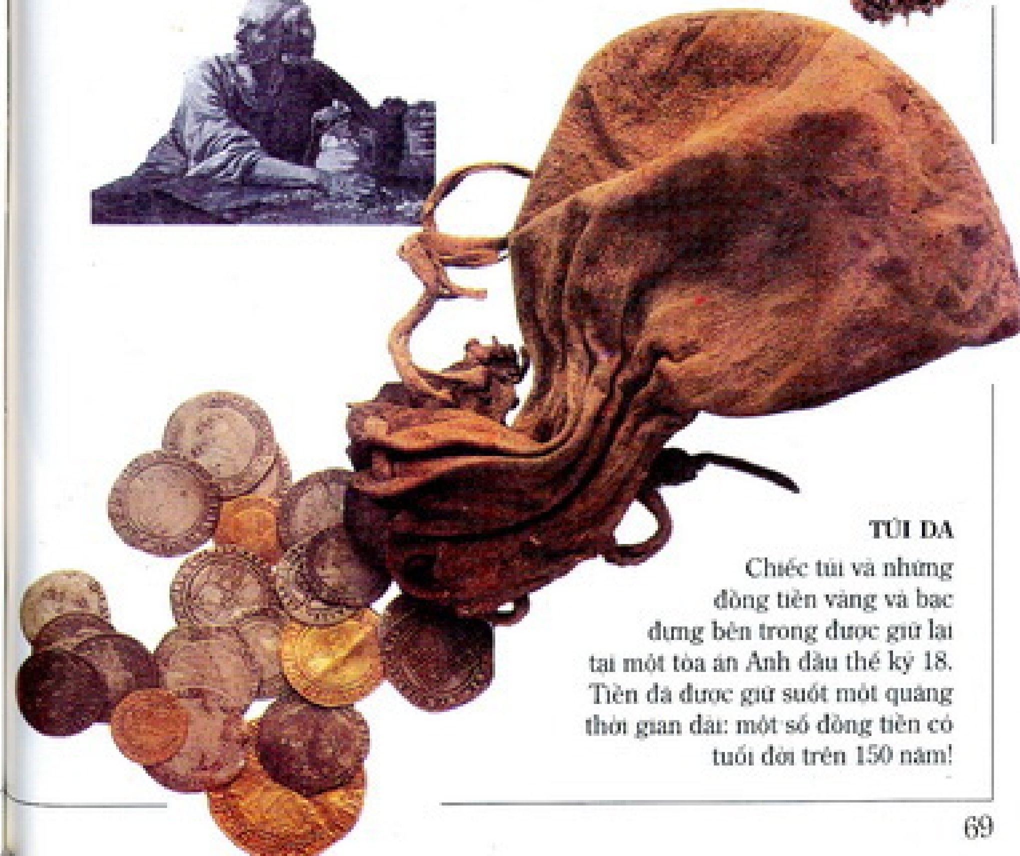

VÍ VẢI

Chiếc ví vải thế kỷ 19 trên hình dùng để đeo vào thắt lưng. Tiền ở hai bên đáy sẽ giữ cho ví cân bằng. Miệng ví là một khe ở giữa, khe này sẽ được đóng lại khi kéo các vòng tròn về hai bên. Tuy nhiên, chiếc ví này không phải là loại chống trộm!

TÚI DA

Chiếc túi và những đồng tiền vàng và bạc đựng bên trong được giữ lại tại một tòa án Anh đầu thế kỷ 18. Tiền đã được giữ suốt một quãng thời gian dài: một số đồng tiền có tuổi đời trên 150 năm!

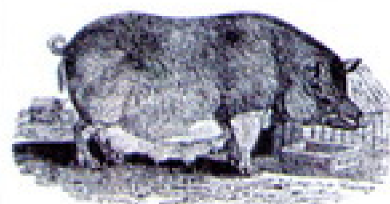

"BÓP" NHỰA

Mang tiền trong túi có thể gây ra nhiều điều phiền toái. Hai đồ đựng tiền này, đều được thiết kế để đựng những đồng một bảng Anh, có thể giữ yên vị những đồng tiền của bạn.

Biểu tượng cây gỗ sồi Anh có trên mặt sau các đồng bảng Anh phát hành năm 1987

Ống heo tiết kiệm bằng gốm của Anh, giữa thế kỷ 19

CON HEO TIẾT KIỆM

Hộp đựng tiền tiết kiệm phổ biến nhất là ống heo, nhưng không ai biết vì sao lại có sự ưa chuộng này. Ở châu Âu, ống heo xuất hiện sớm nhất là vào thế kỷ 17, nhưng người ta đã phát hiện được những mẫu sớm hơn ở Inđônêxia - từ thế kỷ 14! Để lấy được tiền, người ta thường phải đập vỡ ống.

Tiền được nhét vào và lấy ra ở đây

VÍ TẤT

Ví có hình dạng chiếc tất làm bằng sợi bông này có nguồn gốc từ Nam Mỹ và được làm để đeo vào thắt lưng. Phần đuôi dài được giắt vào thắt lưng và sau đó được kéo lên để che miệng lại. Muốn lấy tiền ra, người mang ví chỉ việc kéo nó xuống vừa đủ để hở miệng ví ra.

Ngày nay, hầu như mọi người đều gửi tiền tiết kiệm tại ngân hàng

HỘP TIỀN ĐẠI BÀNG MỚM CON

Những hộp đựng tiền mới lạ rất được ưa chuộng ở Mỹ vào thế kỷ 19. Chiếc hộp trên hình hoạt động bằng cách đặt một đồng tiền vào mỏ chim mẹ. Một tay đòn sẽ đẩy con đại bàng nhích người lên đút mồi cho chim con "ăn", và đồng tiền sẽ rơi xuống khe hở giữa hai chân nó.

Tay đòn đẩy con đại bàng nhích lên

NGÂN HÀNG TAMMANY

Hộp đựng tiền độc đáo này là của Mỹ, nó được làm năm 1873 với một thông điệp chính trị. Người ngồi là William "Boss" Tweed, một chính trị gia tham nhũng có trụ sở ở Tammania Hall, New York. Mỗi lần bạn đặt một đồng tiền vào tay ông ta, ông ta sẽ thả cho nó rơi thẳng vào túi.

William "Boss" Tweed đã bán rẻ uy tín chính trị của mình và lừa thành phố New York lấy ít nhất 30 triệu đôla Mỹ

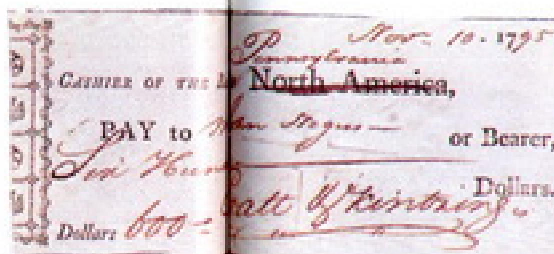

HỐI PHIẾU TRUNG QUỐC

Hối phiếu này do ngân hàng Yi-qing-xiang ở Hán Khẩu, thành phố ở miền Hoa Trung phát hành năm 1928. Nội dung ghi trên hối phiếu là yêu cầu thanh toán 500 lạng bạc.

Séc và thẻ

Chúng ta thường nghĩ đến tiền dưới dạng các đồng tiền bằng giấy và kim loại nằm trong túi chúng ta, nhưng hầu hết tiền ngày nay không thể để trong túi, thậm chí không sờ nắm được, vì nó chỉ tồn tại dưới dạng những dữ liệu điện tử trong các máy tính của ngân hàng và doanh nghiệp. Một số ít sẽ được chuyển sang tiền mặt để thanh toán, còn đa phần sẽ được thanh toán qua mạng tới một máy tính khác. Trước khi có máy tính, tiền được lưu giữ dưới dạng các chứng từ viết tay, và việc thanh toán được thực hiện theo những chỉ dẫn viết tay, thường là trên mẫu in sẵn gọi là séc. Tuy nhiên, trong mấy thập kỷ gần đây, các loại thẻ, trong đó một số có gắn các "máy tính" đã dần dần thay thế các tờ séc.

LỆNH CHUYỂN TIỀN

Một cửa hàng bánh ngọt của Pháp đã sử dụng lệnh chuyển tiền này để thanh toán 13 frăng 20 xu cho người cung cấp hàng. Dấu ở góc phải cho biết tiền thuế 5 xu đã được thanh toán.

SÉC MỸ

Tờ séc phát hành năm 1795 này yêu cầu ngân hàng trả 600 đôla cho ông John Negus, hoặc cho bất cứ người nào mà ông ta trao cho tấm séc này, tức là Người Cầm Séc.

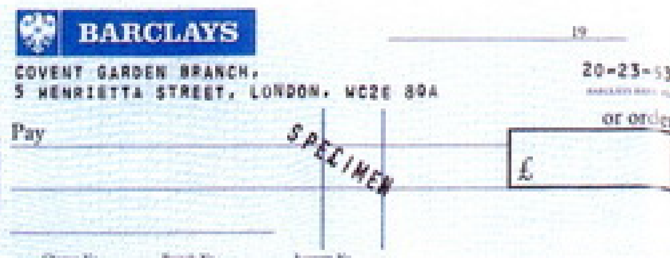
SÉC DU LỊCH

Những người đi nước ngoài thường mang theo các tấm séc du lịch như thế này vì chúng an toàn hơn tiền mặt. Trước khi rời đất nước, người cầm séc phải ký vào séc, sau đó sẽ ký tiếp tại ngân hàng nước ngoài trước khi rút tiền.

Năm 1970, một cộng tác viên của một tờ báo đã nhận được tiền nhuận bút là một tấm séc viết trên một... con bò!

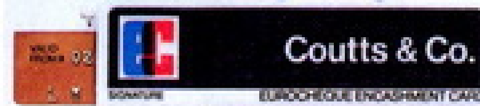
Nhiều cửa hàng không chấp nhận các tấm séc nếu không có thẻ bảo chi séc bằng nhựa (phải)

THẺ NGÂN HÀNG

Thẻ ngân hàng được sử dụng để bảo chi séc rút tiền mặt từ máy rút tiền, và để thanh toán tiền mua hàng.

Thẻ ngân hàng

THẺ THÔNG MINH

Những tiến bộ thiết thực nhất gần đây về tiền là sự phát triển các loại thẻ có gắn máy vi tính (trên). Máy tính siêu nhỏ này được gắn vào thẻ và ghi lại từng giao dịch. Thẻ thông minh Carte Bleu của Pháp (trên) là một trong những thẻ đầu tiên thuộc loại này.

Máy vi tính được gắn vào thẻ để thực hiện và ghi lại mọi khoản thanh toán

TIỀN SIÊU NHỎ

Máy tính đã cách mạng hóa việc sử dụng tiền đến mức ngày nay những lượng tiền lớn thường chỉ tồn tại dưới dạng tiền điện tử trong các chip như thế này.

Những chiếc máy rút tiền tự động như thế này (phải) đã làm giảm quãng đường phải tới quầy rút tiền ở ngân hàng

THẺ ĐIỆN THOẠI

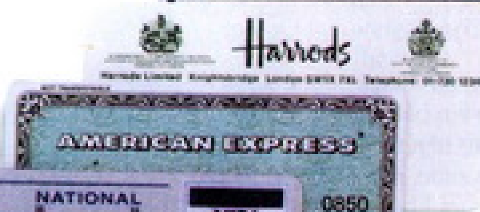
Những chiếc thẻ này có giá trị sử dụng tương ứng với số tiền đã mua, mỗi lần sử dụng thẻ để gọi điện thoại, giá trị của thẻ sẽ bị trừ bớt đi.

THẺ YÊU CẦU THANH TOÁN

Các công ty và cửa hàng bán chịu thường sử dụng thẻ yêu cầu thanh toán. Cửa hàng ghi lại một giao dịch và kế hoạch thanh toán của chủ thẻ; hóa đơn phải được thanh toán sau đó bằng tiền mặt hoặc bằng séc. Một số thẻ yêu cầu thanh toán được các cửa hàng cấp cho khách hàng để họ không phải mang nhiều tiền mặt theo người khi đi mua hàng.

Thẻ yêu cầu thanh toán

Hình ảnh ba chiều

TIỀN TRONG TƯƠNG LAI

Hiện nay nhiều nước đang tiến hành nghiên cứu cải tiến việc sử dụng thẻ và máy tính để quản lý tiền. Ví dụ tấm thẻ này có gắn máy tính và bàn phím để người ta có thể đánh lệnh yêu cầu thanh toán bằng các loại tiền khác nhau. Chủ thẻ cũng có thể đọc các thông tin được lưu giữ trong mạch điện tử. Hiện tại tấm thẻ này còn chưa được đưa vào sử dụng, nhưng ai biết được tiền trong tương lai sẽ có hình dạng như thế nào - hay liệu chúng ta có còn nhìn thấy tiền nữa không.

Một cái bàn chải đánh răng mềm sẽ không làm hỏng đồng tiền của bạn

Sưu tầm tiền kim loại

Các mẫu tiền và dòng chữ ghi trên các đồng tiền cho chúng ta một cái nhìn thú vị về lịch sử thế giới. Chúng hé lộ nhiều điều về các hoàng đế, các đấng quân vương và nữ hoàng là những người đã phát hành ra chúng, cũng như về các thương nhân và dân thường là những người đã từng sử dụng chúng. Bất cứ ai cũng có thể lập một bộ sưu tập cho riêng mình, và một trong những cách sưu tập thú vị nhất là sưu tập theo chủ đề, như các chủ đề về ngựa, tàu thuyền, cây cối và chim được giới thiệu dưới đây. Các đồng tiền vàng đều rất cổ và rất đắt, nhưng những đồng tiền được bán trong khay nhựa (dành cho người sưu tầm) lại dễ kiếm và khá rẻ.

Dùng tăm có thể cậy được phần lớn bụi bẩn bám trên mặt đồng tiền mà không làm xây xước, còn để lấy đồng tiền ra khỏi khay thì có thể dùng một cái nắp bút bi.

Còn để lau chùi

Ngòi bút kim loại có thể được sử dụng nhưng phải thận trọng

Rất cần một tấm kính lúp để soi các chi tiết nhỏ trên mẫu tiền

BẢO QUẢN ĐỒNG TIỀN CỦA BẠN

Bởi vì các đồng tiền cổ được trao tay qua rất nhiều người, và thậm chí đã từng có lúc bị chôn xuống đất nên chúng thường rất bẩn. Bạn hãy làm sạch chúng trước hết bằng rượu, xà phòng hay bột tẩy, và sau đó lau khô. Nếu vết bẩn vẫn còn kết lại, hãy dùng một chiếc bàn chải đánh răng mềm hay một mẩu gỗ mềm. Nếu vẫn không được, hãy xin lời khuyên của một nhà sưu tầm có kinh nghiệm. Điều quan trọng là phải thử làm sạch với những đồng tiền không mấy quan trọng trước khi bạn bắt đầu với những đồng tiền quý hiếm của mình!

CẤT TIỀN CHO HẬU THẾ

Rất nhiều đồng tiền kim loại hiện thuộc về các nhà sưu tầm đã từng được chôn xuống đất vì lý do an toàn. Thật may cho các nhà sưu tầm, những người sở hữu chúng đã không thể hoặc quên tìm lại chúng.

CỒN ĐỂ LAU CHÙI

Cách tốt nhất để làm sạch đồng tiền là lau bằng một miếng bông nhúng cồn (hãy nhờ một người lớn giúp bạn).

Mẩu bông

PHONG BÌ GIẤY

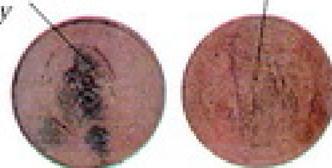
Do phong bì giấy không có chứa axit là chất ăn mòn nên chúng không làm hỏng các đồng tiền kim loại. Một điều tiện lợi khác là bạn có thể ghi chú được trên mặt trước phong bì.

Điều gì không được làm?

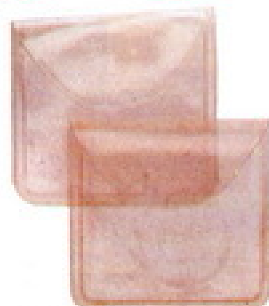
Giữ sạch tiền và bảo quản an toàn sẽ làm cho chúng trông đẹp hơn và không bị ăn mòn. Có một số điều mà bạn không bao giờ được làm với những đồng tiền của bạn. Không bao giờ dùng thuốc đánh bóng kim loại hoặc bàn chải kim loại để đánh tiền - bạn sẽ làm bong những hình ảnh trên đồng tiền đấy! Không bao giờ cất tiền trong các phong bì bằng nhựa dẻo; có thể là chúng trông khá đẹp khi còn mới, nhưng sau một thời gian chúng sẽ bị chảy ra và làm hỏng đồng tiền của bạn. Không bao giờ sờ các ngón tay dính bẩn gần nơi để tiền, vì rất dễ dây bẩn ra tiền.

Một phong bì bằng nhựa dẻo đã gây nên vết ăn mòn màu xanh trên đồng tiền này

Những ngón tay dính bẩn đã làm bẩn đồng tiền này

Không bao giờ dùng các phong bì bằng nhựa dẻo; chúng sẽ bị chảy ra và có thể gây ăn mòn

GHI LẠI NHỮNG ĐỒNG TIỀN CỦA BẠN

Bạn có thể lập một danh mục về bộ sưu tập của mình. Một nhà sưu tầm Nhật Bản đã lập cuốn sổ ghi chép này về bộ sưu tập các đồng tiền Trung Quốc và Nhật Bản của ông vào năm 1812. Ông đã vẽ lại từng đồng tiền và mô tả vắn tắt về chúng. Trong cuốn sách này, có hai đồng tiền là của ông.

TÔ HÌNH ĐỒNG TIỀN

Một cách thú vị và cần thiết để sao hình các đồng tiền của bạn là tô lại chúng; để làm việc này, bạn chỉ cần có bút chì và giấy. Để đồng tiền trên một mặt phẳng cố định, đặt tờ giấy lên trên đồng tiền, giữ cho giấy áp sát xuống và tô bút chì lên khắp bề mặt giấy bên trên đồng tiền. Hình đồng tiền sẽ hiện lên.

Một vòng nhựa hay kim loại sẽ giúp bạn giữ chắc tờ giấy

Việc nghiên cứu các hoa tiết trên đồng tiền đôi khi rất cuốn hút!

KHAY ĐỰNG TIỀN

Để cất giữ các đồng tiền kim loại có quý hiếm, tốt nhất là dùng khay bằng chất dẻo hoặc bằng gỗ gụ. Không dùng khay làm bằng gỗ khác hoặc làm bằng giấy cứng, vì những vật liệu này có thể gây ăn mòn các đồng tiền. Những đồng tiền đựng trong khay da có thể là loại tiền đã từng thuộc quyền sở hữu của những người giàu có. Tuy nhiên, không nên dùng khay da để đựng các đồng tiền thời hiện đại (thường không được bằng kim loại quý), bởi vì da sẽ làm cho chúng bị ăn mòn. Những đồng tiền đựng trong khay nhựa thuộc loại gần đây hơn và không đắt tiền cho lắm.

Bạn có thể sử dụng sáp vẽ thay cho bút chì

Dùng bút chì mềm để tô là tốt nhất

Trang trí hình lá cây bằng vàng

Chiếc khay da màu đỏ này có từ thế kỷ 18, nó thuộc sở hữu của một nhà quý tộc người Anh

Tờ giấy bạc Gibuti thuộc Pháp

Tờ giấy bạc 10 xu năm 1942 của Xâylan (nay là Xri Lanca)

Tủ sách kiến thức thế hệ mới

NHÀ XUẤT BẢN KIM ĐỒNG
62 Bà Triệu, Hà Nội. ĐT: 04 9434 730 - 04 9435 831 - 04 9431 853. Fax: 04 8229 085
Internet web site: http://www.nxbkimdong.com.vn - Email: kimdong@hn.vnn.vn
TRUNG TÂM P.H.S MIỀN TRUNG
31 - 33 Yên Bái, TP. Đà Nẵng. Fax: 0511 827 145. ĐT: 0511 827 145
CHI NHÁNH NHÀ XUẤT BẢN KIM ĐỒNG
268 Nguyễn Đình Chiểu, TP. Hồ Chí Minh. ĐT: 08 9303 832. Fax: 08 9305 867
Email: cnkimdong@hcm.fpt.vn

Chịu trách nhiệm xuất bản : NGUYỄN THẮNG VU
Biên tập : BÙI VIỆT
Kỹ, mỹ thuật : TUẤN HẢN
Sửa bản : HỒNG QUANG
(Dịch và minh họa theo nguyên bản của NXB D.K.)

In 2.000 bản - Khổ 14,5x20,5cm - Tại Công ty In và Văn hóa phẩm
Số XB: 51/KĐA - 353/KH - 1576/CXB cấp ngày 22/12/2000
Mã số: ĐV2 - In xong và nộp lưu chiểu tháng 2/2002

Scanned & Edited by Tien Phat
Free for Web: 70 -100 dpi
Origin scan: 200 - 300 dpi
Burn to CD-DVD Please mail to
invinhloc@ yahoo.com.vn